БУТУН ДУН'Ё ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 131 (362)

3 ИЮЛЬ ЯКШАНБА 1955 ЙИЛ

БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

БУГУН—СОВЕТ ҲАВО ФЛОТИ КУНИ

Яшасин Совет Ҳаво Флоти!

Яшасин улуғ совет халқи ва унинг шонли Қуролли Кучлари!

Яшасин Жонажон Совет Ҳукуматимиз!

Яшасин совет халқининг коммунизм қуриш йўлидаги курашида илҳомлантирувчи ва раҳбарлик қилувчи улуғ кучи—Совет Иттифоқи Коммунистик партияси!

Совет Авиацияси Куни

Бугун СССР Ҳаво Флоти Куни. Тинчликсевар совет халқи ва унинг шонли Қуролли Кучлари учун Ҳаво Флоти Кунини байрам қилиш традиция бўлиб қолган. СССР Ҳаво Флоти Куни совет авиацияси, авиация саноати ва техникаси, авиация фани эриштан ютуқларининг кўруги кунидир.

Совет халқи СССР Ҳаво Флоти Кунини тинч ижодий меҳнат соҳасида, хўжалик ва маданий қурилиш соҳасида зўр муваффақиятларни қўлга киритган ҳолда кутиб олди. Халқимиз КПСС Марказий Комитети Пленумларининг тарихий қарорларини турмушга ошириб, социалистик оғир индустрияни тинмай юксалтирмоқда, социалистик жамиятимиз моддий ва маданий даражасини ошириш учун курашмоқда.

Коммунизм қурилишининг улуғвор вазифаларини муваффақият блан ҳал этаётган халқимиз ўз тинч ижодий меҳнатининг самараларини, коммунизм ғалабаларини қўриқлаш учун мамлакат мудофаа салоҳиятини тинмай мустаҳкамламоқда, авиацияни юксалтириш учун барча тадбирларни кўрмоқда. Халқимиз ўзининг шонли авиациясининг куч-қудрати блан ҳақли равишда фахрланади. Чунки совет авиацияси ўзининг шонли тарихи блан, қаҳрамонлик традициялари блан, техникаси ва қудрати блан, социалистик Ватанимиз ва халқ манфаатлари учун хизмат қилиши блан машҳурдир.

Бизнинг Ватанимиз авиация ватанидир. Машҳур рус олимлари Ломоносов, Менделеев, Циалковский ва Жуковский авиация фанига асос солдилар, рус ва жаҳон авиация фанини яратишда ва ривожлантиришда буюк хизмат қилдилар. Машҳур рус олими ва ихтирочиси А. Ф. Можайский дун'ёда биринчи бўлиб самолёт қурди ва уни синаб кўрди. Рус ихтирочиси С. С. Нежлановский дун'ёда биринчи планерни яратди. Россияда ҳавода учишнинг биринчи мастерлари П. Н. Нестеров, К. К. Арцеулов ва бошқалар мардликнинг юксак намуналарини кўрсатдилар.

Аммо чор Россияси шароитида авиацияни яратиш ва юксалтириш мумкин бўлмади. Улуғ Октябрь социалистик революцияси эксплуатация кишанларини абадий парчалаб ташлади, Ватанимиз фани ва техникасини яратиш ва юксалтириш учун ёрқин перспективалар яратди. Коммунистик партия совет авиациясининг асосчиси ва ташкилотчиси бўлди. Дун'ёдаги биринчи Социалистик давлатнинг асосчиси В. И. Ленин ва Ленин ишларининг гениал давомчиси И. В. Сталин совет авиациясини яратиш ва ривожлантиришда ташкилотчилик қилдилар, авиация фанини бойитдилар. Коммунистик партиянинг халқ хўжалигимизни индустрлаш, мамлакатимизда металлургия, машинасозлик саноатини юксалтириш соҳасидаги амалга оширган тадбирлари совет авиациясининг юксалиши учун замин яратди.

Биз Улуғ Ватан урушига қадар биринчи даражали, қудратли авиациямизга эга бўлдик. Совет авиацияси ва унинг шонли қаҳрамон учучилари Ватанимиз авиациясининг қудратини, маҳоратини бутун дун'ёга намойиш қилди. Москвадан Шимолий Қутуб орқали ҳечерга қўнмасдан АҚШга учган Чкалов, Громов каби қаҳрамон учучиларни донги ва шухрати бутун дун'ёга ма'лум.

Совет халқининг улуғ Ватан уруши совет ижтимоий ва давлат тузумининг буюк куч-қудратини дун'ё олдида яна бир марта намойиш қилди. Улуғ Ватан уруши йилларида совет авиацияси ўзининг маҳорати, эпчиллиги ва қудрати блан биринчи даражали авиация эканлигини кўрсатди. Совет учучилари ўзларининг учиш маҳоратлари, мардликлари ва юксак ма'навий қиёфалари блан совет ватанпарварлигининг ажойиб намунасини кўрсатдилар, мақтанчоқ фашист қора кучларини янчиб ташладилар, кулини кўкка совурдилар.

Совет авиацияси фронтда пиёда аскарлар, артиллерия, танк қисмлари ва ҳарбий-денгиз кучлари блан ҳамкорликда, Совет ҳарбий фани сан'атининг олий намуналарини кўрсатдилар, фашистларнинг жонли кучлари ва техникасига қақшатғич зарба бердилар. Москва, Сталинград остоналарида, Кубаньда, Курскда, Украина ва Белоруссияда, Берлин учун бўлган жангларда совет авиацияси ўзининг юксак маҳорати ва учиш сан'ати блан донг чиқарди. Урушнинг сўнгги уч йили ичида Гитлер Германиясида қурилган 80 минг самолётдан 75 минги совет — герман фронтида яксон қилинди.

Совет ҳукумати ўзининг қаҳрамон учучиларининг урушда кўрсатган жасоратига юксак баҳо берди. Учучилардан 200 мингдан ортиғи СССР орден ва медальлари блан мукофотланди. 2.119 кишига Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган юксак унвон берилди.

Коммунистик партия урушдан кейинги йилларда социалистик жамиятимиз халқ хўжалиги ва маданиятини юксалтириш учун барча тадбирларни кўрди. Биз қисқа муддат ичида уруш харобаларини тугатиб, экономика ва маданият соҳасида катта қадамлар блан олға кетдик. Партия оғир индустрия негизида халқ хўжалигининг барча тармоқларини юксалтириш зарурлигини кўрсатиб берди. Бу йил бешинчи бешйилликнинг сўнгги йили муваффақиятли якунланиш олдида турибди. Оғир индустрия, машинасозлик, нефть саноати соҳасида зўр муваффақиятлар қўлга киритилди, янги-янги қудратли электростанциялар ишга туширилмоқда. СССРда атом қуввати блан ишлайдиган биринчи электростанция халқ хўжалигимизни электр энергияси блан та'минламоқда. Оғир индустрия негизида қишлоқ хўжалигимиз ҳам тез сур'атлар блан юксалмоқда. КПСС Марказий Комитети Пленумларининг тарихий қарорлари қишлоқ хўжалигимизнинг барча тармоқларини кескин равишда юксалтириш йўлларини кўрсатиб берди.

Социалистик оғир индустриянинг устун даражада юксалиши, халқ хўжалигининг барча соҳаларида эришилган ютуқлар негизида тинч ижодий меҳнатимизнинг қўриқчиси — Совет Қуролли Кучлари, совет авиацияси ўсмоқда ва мустаҳкамланмоқда. Ҳозирги вақтда совет авиацияси ҳарқачонгидан ҳам қудратлидир. Совет авиацияси ҳозирги даврнинг тезучар реактив самолётларига, янги қуролларга, асбобларга эга. Совет авиация фани янгидан-янги ютуқларга эришмоқда. Машҳур авиация конструкторлари ва самолёт қурувчилар А. Н. Туполев, В. М. Мясищев, А. И. Микоян, С. В. Илюшин, А. С. Яковлев, С. А. Лавочкин, А. М. Люлька, В. А. Добринин, В. Я. Климов, Н. Д. Кузнецов ва бошқалар янги, мураккаб машиналар қуриш соҳасида муваффақиятли иш олиб бормоқдалар.

Шуҳратли совет учучилари ҳаммадан баланд, ҳаммадан тез учиш учун ўз маҳоратларини тинмай оширмоқдалар. Улар Ватанимизнинг муқаддас ҳаво чегараларини зийраклик блан қўриқламоқдалар, Ватанимиз чегараларини бузушга интилган душман самалётларига қақшатғич зарба беришга тайёрдирлар.

Совет авиацияси халқ хўжалигимизда муҳим роль ўйнамоқда. Совет Граждан авиацияси аҳолининг талаблари ва ихтиёжлари учун хизмат қилмоқда. Қишлоқ хўжалигимизда авиациянинг роли айниқса каттадир. Жумладан республикамиз, областимиз пахта далаларида граждан авиацияси қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашда, ғўзаларни ўғитлашда ва бошқа муҳим ишларда колхозчиларга яқиндан ёрдам бермоқда.

СССР қудратли авиация мамлакатидир. Бизнинг авиация соҳасидаги муваффақиятларимиз каттадир. Лекин биз бу муваффақиятлардан мағрурланиб кетмаслигимиз керак. Капиталистик қуршовни ҳамиша ҳисобга олиб, хушёрлигимизни янада оширишимиз, Ватанимиз мудофааси учун тайёр бўлишимиз керак.

Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг ғамхўрлиги туфайли мустахкамланаётган ва ривожланаётган совет авиацияси Совет Иттифоқининг давлат мустақиллигини, халқимизнинг тинч ижодий меҳнатини қўриқлашга доим тайёрдир.

Бугун СССР Ҳаво Флоти Кунида совет авиацияси, Совет Қуролли Кучлари блан биргаликда ўзининг буюк куч ва қудратини, коммунизм ғалабаларини қўриқлашга қодир эканлигини намойиш қилади.

Магнитогорск қурилганига 25 йил тўлди

МАГНИТОГОРСК, 30 июнь, (ТАСС). Сталин номидаги металлургия комбинатига қарашли биринчи домнанинг пойдевори тагида 1930 йил 1 июльда ёзилган тарихий ҳужжат — акт бор. Бу актда шундай дейилади: «Совет ҳокимиятининг ўн учинчи йилида Магнитогорск гигантини қуришда ишловчи ўнтўрт минг ишчи шу кунда Магнитогорск шаҳрининг биринчи домнасини қурабошладилар».

Магниткaнинг домначилари шонли йигирмабеш йилликни меҳнат соҳасидаги муваффақиятлар блан нишонламоқдалар. Биринчи печьнинг аҳл коллективи мастерлардан Хабаров, Базулев, Беличлар раҳбарлигида домнанинг фойдали ҳажмидан фойдаланишда энг яхши коэффициентга — 0,621 га эришди. Бу ерда иқтисодий жиҳатдан энг яхши кўрсаткичларга эришилди. Домна ўнбир йилдан буён капитал ремонтсиз ишламоқда.

Магнитогорск металлургия комбинати Ватанимизда ишланган энг мукаммал техника блан та'минланган. Кейинги йиллар мобайнида завод транспортининг электрлаштирилиши, агломерация фабрикаларининг қурилиши, домна, мартен, прокат ишлаб чиқариш процессларининг автоматлаштирилиши ва бошқа тадбирларнинг амалга оширилиши металл ишлаб чиқаришни кескин суратда кўпайтириш, комбинатнинг бир ме'ёрда ишлашини та'минлаш имкониятини берди. Магнитка металлурглари техникани ва технологияни мукаммаллаштириб, мамлакатнинг заводларидаги илғор тажрибани жорий қилиб, ҳарбир домнанинг, мартеннинг, прокат станининг, ҳатто урушдан кейинги йилларда қурилганларининг ҳам проектда кўзда тутилган қувватини анча оширабилдилар. Олий ўқув юртларининг студентлари, Совет Иттифоқидаги ва чет мамлакатлардаги металлургия заводларининг ишчилари, инженерлари ва техниклари бу ерга ўрганмоқ учун келмоқдалар.

Завод блан биргаликда янги социалистик шаҳар ҳам ўсди. Пионерская кўчасидаги биринчи катта бинога 1930 йил 5 июльда пойдевор солинган эди.

Магнитогорскда ҳар йили мингларча оила кенг, обод квартираларга кўчиб чиқмоқда. Мактаблар, болалар боқчалари яслилари, клублар, кинотеатрлар ва бошқа маданий ва маиший муассасалар чиройлик биноларга жойлашди.

Йигирма беш йиллик муносабати блан корхоналарда ва клубларда жонажон шаҳар тўғрисида докладлар ва суҳбатлар ўтказилмоқда. Магнитогорскнинг биринчи қурувчилари блан учрашувлар ўтказилмоқда.

ССР Иттифоқи Мудофаа Министрининг
БУЙРУҒИ

1955 йил 3 июль. № 108 Москва шаҳри.

Учучи ва штурманлар, инженер ва техниклар, ҳаво ўқчилари ва радистлари, авиация механиклари ва мотористлари, авиация саноатининг ходимлари, ўртоқлар!

Солдат ва матрос, сержант ва старшина ўртоқлар!

Офицер, генерал ва адмирал ўртоқлар!

Бугун совет халқи ва унинг Қуролли Кучлари СССР Ҳаво Флоти Кунини байрам қилмоқдалар ва авиациямизнинг тараққиётидаги янги муваффақиятларни нишонламоқдалар.

Қуролли Кучлар авиацияси учучилари ва бутун шахсий составининг ҳозирги авиация техникасини эгаллаш ва Ҳаво Флотимизнинг қудратини оширишда бундан буён ҳам муваффақият қозонишларини истайман.

Граждан Ҳаво Флоти учучиларининг ўз маҳоратларини тўхтовсиз такомиллаштиришларини, ДОСААФ учучи-спортчиларининг спорт соҳасида янги рекордларга эришувларини тилайман.

Авиация саноати конструкторлари ва барча ходимларининг совет авиациясини фан ва техниканинг энг янги ютуқлари асосида ривожлантириш ишида янада кўпроқ муваффақиятларга эришувларини тилайман.

Ҳаво Флоти Кунини нишонлаш юзасидан **буюраман:**

Бугун, 1955 йил 3 июльда Ватанимизнинг пойтахти Москвада ва иттифоқчи республикаларнинг пойтахтларида артиллериядан бир йўла йигирма марта ўқ узиб, салют берилсин.

Яшасин Совет Ҳаво Флоти!

Яшасин улуғ совет халқи ва унинг шонли Қуролли Кучлари!

Яшасин Жонажон Совет Ҳукуматимиз!

Яшасин совет халқининг коммунизм қуриш йўлидаги курашида илҳомлантирувчи ва раҳбарлик қилувчи улуғ кучи — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси!

ССР Иттифоқи Мудофаа Министри
Совет Иттифоқи Маршали Г. ЖУКОВ.

Ўзбекистон халқ хўжалигида авиациянинг хизмати

3 июль — СССР Ҳаво Флоти Куни. Бу традицион байрамни Ўзбекистон меҳнаткашлари бутун совет халқи блан биргаликда кенг нишонлайдилар. Корхоналарда, колхоз ва совхозларда, муассаларда, ўқув юртларида Совет авиациясининг ривожланиши тўғрисида докладлар ва лекциялар ўтказилмоқда, меҳнаткашларнинг донгдор учучилар, — Улуғ Ватан урушининг қаҳрамонлари блан учрашувлари ташкил этилаётир.

Граждан Ҳаво Флоти Ўрта Осиё территориал бошқармаси Сиёсий бўлими бошлигининг ўринбосари А. Ф. Ермаков ЎзТАГ мухбири блан суҳбатда қуйидагиларни айтди:

— Ўттиз йил ичида мамлакатимизда Граждан Ҳаво Флоти халқ хўжалигининг етакчи тармоқларидан бири бўлиб қолди. Бошқа Совет республикалари сингари Ўзбекистон ҳам кучли авиацияга эгадир. Республика пойтахти бу авиациянинг ёрдами блан ҳар куни Москва блан, Урал, Сибирь, Ўрта Осиё шаҳарлари блан, мамлакатнинг жанубидаги курортлар блан мунтазам алоқа қилиб туради. Ҳар куни Тошкентни республиканинг область ва саноат марказлари блан, чўпонлар ва Орол денгизи балиқчилари жойлашган ерлар блан боғловчи трасса бўйлаб самолётлар қатнаб турибди. Пассажирлар ташиш бешйилликнинг биринчи йилидагита нисбатан йилига 27 минг кишидан ҳам ортиқ кўпайди. Тоннакилометр ҳисобида юк ташиш бир ярим баравар кўпайди.

Граждан авиацияси халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида ва биринчи навбатда қишлоқ хўжалигида тобора кенг қўлланилмоқда. Учучилар экинларни зараркунандалардан ҳимоя қилмоқдалар, бегона ўтларга қарши кураш олиб бормоқдалар, ҳосили машина блан терилиши олдидан ғўза баргларини тўкиб юбормоқдалар. Ўтган йили бу ишлар биргина Ўзбекистон ССРда 530 минг гектардан ортиқ майдонда бажарилди. Ҳисобларга кўра, ўтган йилда ғўзаларни ҳаводан туриб озиқлантириш 12 минг тоннага яқин қўшимча ҳосил берган. Ҳозирги вақтда авиация томонидан бажарилаётган қишлоқ хўжалик ишлари ҳажми ўтган йилга қараганда бир ярим мартадан ҳам зиёдроқ кўпайди. Ерларни баҳор пайтида ҳайдаш олдидан минерал ўғит солиш, кузги экинларни озиқлантириш, дон экинлари орасидаги бегона ўтларга қарши кураш ишлари бу йил республикада биринчи марта кўклам ва ёз даврида ташкил этилди.

Граждан Ҳаво Флоти Ўрта Осиё территориал бошқармасининг 45 учучи, инженер ва техниклари қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришида юксак унум блан ишлаганликлари учун 1955 йилда Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик виставкасига қатнашиш ҳуқуқига эга бўлдилар.

Граждан Ҳаво Флотининг ажойиб кадрлари ўсиб етишди. Мария Васильевна Салованинг номи машҳур бўлди. У Совет Иттифоқида икки миллион километрдан ортиқ учган биринчи учучи хотиндир. Бўлинма командири Ғ. Орипов, корабль командири В. Смирнов, техник И. Прудков, борт-механик Г. Полозов ва бошқа кўпгина ўртоқлар ҳам ана шундай юксак кўрсаткичларга эришдилар.

Сўнгги икки кварталдаги иш натижалари бўйича Тошкент аэропорти ва ўртоқ Амелин командирлик қилаётган бўлинма биринчи ўринни эгалладилар ва ВЦСПС ҳамда СССР Граждан Ҳаво Флоти Бош Бошқармасининг кўчма Қизил байроғини олдилар.

СССР Ҳаво Флоти Куни шарафига

3 июль — СССР Ҳаво Флоти Куни. Бутун мамлакат бу байрамни тантанали суратда нишонламоқда. Корхоналарда, ҳарбий қисмларда, ҳарбий кемаларда, колхоз ва совхозларда Ватан авиациясининг шонли тарихи тўғрисида, совет авиаконструкторлари ва самолётсозлари эришган муваффақиятлар ҳақида, учучиларнинг Улуғ Ватан уруши йилларидаги қаҳрамонлик зафарлари ҳақида доклад ва лекциялар ўтказилмоқда.

Москвадаги Сталин номли автомобиль заводи, Киров номли «Динамо» заводи, «Серп и молот», 2-нчи соат заводи, Каганович номли биринчи давлат подшипник заводи, Войков номли пўлат эритиш заводида, шунингдек пойтахтнинг бошқа корхоналарида Ҳаво Флоти кунига бағишланган доклад ва лекциялар ўтказилди.

Армия, авиация ва флотга ёрдам берувчи кўнгилли жамиятнинг Москва шаҳар комитети «Сокольники», Сталин номли Измайловский маданият ва истироҳат паркларида, Совет Армиясининг М.В. Фрунзе номли Марказий уйи паркида авиация виставкалари ташкил этади. Бу виставкаларга планерлар, парашютлар, аэродинамика трубалари, самолётларнинг моделлари, авиация моторлари қўйилади.

Москва атрофидаги ДОСААФ аэродромида пойтахт авиамоделчиларнинг мусобақалари тамом бўлди. «Кичик авиация» қурувчилари моделларни узоқ масофага ва тез учириш юзасидан команда биринчилиги ва шахсий биринчиликни олиш учун мусобақа қилдилар.

Минск меҳнаткашлари Ватан учун олиб борилган жангларнинг иштирокчилари — Совет Иттифоқи Қаҳрамонларининг эсдаликларини завқ блан тингламоқдалар. Аэроклубларнинг самолёт учадиган майдонларида шу кунларда одам кўп. Учиш майдонларида спортчи-планерчиларнинг мусобақалари ўтказилмоқда. Парашютчилар самолётдан парашют блан сакрашни машқ қилмоқдалар.

ДОСААФ Озарбайжон республика комитетининг Бакудаги авиатехника клубига кўп киши келмоқда. Клубнинг лекторлари нефтьчилар, темирйўлчилар, кема ремонтчилари ўртасида лекция ўқидилар. Сталинободдаги корхоналарда ва олий ўқув юртларида совет авиациясига бағишланган фотовиставкалар очилди. Ленин номли Марказий маданият ва истироҳат паркида катта виставка очилади. (ТАСС).

Президент Эйзенхауэрнинг матбуот конференциясидаги сўзи тўғрисида

АҚШ президенти Эйзенхауэр 29 июньда Вашингтонда ўтказилган матбуот конференциясида сўзлаганлиги тўғрисида хабар берилган эди. Президент мухбирларнинг саволларига жавоб қайтариб, АҚШ ташқи сиёсатининг бирқанча проблемалари ҳақида гапирди ва СССР, АҚШ, Англия ва Франция Ҳукуматлари Бошлиқларининг яқинда бўладиган Кенгаши переспективаларига тўхталиб ўтди. Бу гаплар ана шу Кенгашнинг муваффақиятли ўтишидан манфаатдор бўлган жамоатчиликнинг э'тиборини ўзига жалб этаётганлиги табиийдир.

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. А. Булганин 21 июньда сўзаган нутқида айтганидек, Совет ҳукумати тўрт давлат Ҳукуматлари Бошлиқларининг Кенгаши халқаро кескинликни камайтириш ва давлатлар ўртасидаги муносабатларда ишончни мустаҳкамлашдан иборат бўлади деган фикрга асосланиб, бу Кенгашда қатнашишга розилик билдирди. «Биз, — деди Совет ҳукуматининг бошлиғи, — шу мақсадга эришиш учун бутун кучимизни сарф қиламиз ва мазкур Кенгашнинг бошқа қатнашчилари ҳам шунга интиладилар, деб ишонамиз».

Совет жамоатчилиги Эйзенхауэрнинг бутун дун'ёда тинчликни та'минлаш мақсадида халқаро кескинликни юмшатиш зарурлиги ҳақидаги гапларини қисмини қониқиш блан қабул қилади. АҚШ президенти айтдики, унинг фикрича, тўрт давлат Ҳукуматлари Бошлиқларининг бўлажак Кенгаши« проблемаларни янги йўлларга солиб юбориш ва ниҳоят кескинликни юмшатиш воситаларини» топишига ёрдам беради. Президент унинг ўз сўзи блан айтганда гарчи кенгашга «ортиқча катта умид боғлашга интилмаётган» бўлса ҳам, ҳарҳолда у, «агар одамларни хавф-хатардан ва кескинликдан қутқазиш воситаларини топиш мумкин бўлса, биз бу воситаларни максимал даражада ўрганмоғимиз лозим» деб ҳисоблайди.

Совет жамоатчилиги Эйзенхауэрнинг «провокацион методларни эмас, балки тинч методларни қўлланиш керак» ва «совуқ муносабатлар уруши» шиоридан воз кечиш керак, деган сўзларини табриклайди. Шу блан бирга, совет кишилари Эйзенхауэрнинг «совуқ муносабатлар уруши» шиорини «тинчлик учун уруш» шиори блан алмоштириш ҳақидаги таклифи риторик формула бўлиб қолмаслигини, балки ҳақиқатда маш'ум «совуқ муносабатлар уруши»га хотима беришга қаратилган бўлишига ишонишни истайдилар, чунки фақат шу йўл блангина халқаро кескинликни камайтириш, халқаро муносабатларда зарур ишончни вужудга келтириш, янги уруш хавфини йўқотиш мумкин.

Совет кишилари социал системалари турлича бўлган давлатларнинг тотув яшашини территориал бутунликни ва суверенитетни ўзаро ҳурмат қилиш, ҳужум қилишмаслик, бир-бирларининг ички ишларига аралашмаслик, тенглик ва ўзаро манфаатдорлик принциплари асосида та'минлаш мумкин ва лозим, деб ҳисоблаб келдилар ва шундай деб ҳисобламоқдалар. Сиёсий, социал ёки иқтисодий системалари турлича бўлган мамлакатлар бир-бирларининг ички ишларига аралашмай ва ўзларининг ҳаёт шаклларини бошқаларга мажбуран қабул қилдирмай, ана шу принциплар асосида ҳамкорлик қиладилар. Бундай бўлмаслигига ҳечқандай сабаб йўқ.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Эйзенхауэрнинг «провокацион методларни эмас, балки тинч методларни» қўлланиб, «совуқ муносабатлар уруши»га хотима бериш ва «проблемаларни янги йўлларга солиб юбориш» зарурлиги ҳақидаги баёноти халқаро муносабатларни яхшилаш ва кескинликни юмшатиш учун муайян замин вужудга келтиради. Аммо АҚШ президентининг ана шу матбуот конференциясида сўзлаган ва шундай мақбул установкаларга хилоф бўлган бошқа гапларини четлаб ўтиш нотўғри бўлар эди. Биз бунда, даставвал, президентнинг ўзи «совет сателлитлари» деб атаган давлатлар ҳақидаги ғаразли ва нотўғри да'воларини кўзда тутамиз. Эйзенхауэр бунда қандай давлатларни кўзда тутганлигини аниқ айтишни лозим топмаган. Аммо, Америка реакцион матбуотининг сафсаталаридан ма'лум бўлишича, бунда гап Европадаги халқ демократияси мамлакатлари тўғрисида, я'ни капиталистик қулликка абадий хотима берган суверен мамлакатлар тўғрисида бораётир.

Эйзенхауэр «совуқ муносабатлар уруши» тарғиботчиларининг ана шу мамлакатлар «ўзларини бошқариш формасини эркин белгилай олмайдилар» деган ва сийқаси чиққан уйдирмаларини ошкора такрорлашни мумкин деб топди ва АҚШ халқ демократияси мамлакатларидаги мавжуд давлат тузуми ва ижтимоий тузумни ўзгартиришга бундан буён ҳам ҳаракат қилиш ниятида эканлигини аниқ сездириб қўйди, ҳолбуки турмуш тажрибаси бундай уринишларнинг беҳуда эканлигини жуда яққол кўрсатган эди.

Президент Эйзенхауэрга, шунингдек фактларга рўй-рост қарашдан қўрқмайдиган барча кишиларга шу нарса яхши ма'лумки, Европадаги халқ демократияси мамлакатларининг халқлари бундан ўн йилдан кўпроқ вақт илгари капиталистик тартибларни тугатиб, ўз давлат тузумининг формасини эркин суратда белгилаб олганлар. Бу мамлакатларнинг халқлари социалистик асосларда янги ҳаёт қурмоқдалар.

Халқ демократияси мамлакатларининг ўзаро муносабатлари ва уларнинг Совет Иттифоқи, Хитой Халқ Республикаси блан, шунингдек капитализм дун'ёсидаги кўп мамлакатлар блан муносабатлари тенглик ҳамда суверен ҳуқуқларни ўзаро ҳурмат қилиш асосларига қурилган.

Халқ демократияси мамлакатларидаги давлат тузуми ва ижтимоий тузум Қўшма Штатларга раҳбарлик қилаётган кишиларга ёқиши ёки ёқмаслиги мумкин, шунингдек социалистик лагерьдаги халқларга АҚШдаги тузумнинг ёқиши ёки ёқмаслиги мумкин. Аммо Эйзенхауэрнинг ўзи шу ҳақдаги декларацияларида тўғри айтганидек, «провокацияларга йўл қўймаслик керак» ва ҳар ҳолда реал фактларга асосланиш керак.

Бу фактлар нимани кўрсатади?

Халқ демократияси мамлакатларидаги мавжуд тартиблар доллар ҳисобига тирикчилик қилиб келаётган ва АҚШдаги монополиялар асоратига тушиб, уларга қарам бўлиб қолган мамлакатлардаги тартиблардан тамомила фарқ қилади.

Халқ демократияси мамлакатларида ишлабчиқариш воситаларига ижтимоий мулкчилик танҳо ҳукмронлик қилмоқда. Халқ демократияси мамлакатларида кишининг киши томонидан эксплуатация қилиниши йўқотилган, ижтимоий ишлабчиқариш эса барча кишиларнинг ўсиб бораётган моддий ва маданий эҳтиёжларини максимал даражада қондириш вазифасига бўйсундирилган. Бу мамлакатларда ҳокимият амалда халқлар қўлидадир. Бу халқлар ўзлари эркин суратда сайлаган ва барча меҳнаткашларнинг туб манфаатларини ифода этган ҳукуматлар теварагига маҳкам жипслашгандирлар. Бу мамлакатларда ҳечким, масалан, Гватемалада ишлатилган усуллар ёрдами блан тузумни ўзгартираолмайди. Бу мамлакатларда сайловларни ўтказишга қарам мамлакатларда бўлганидек, аралашиш мумкин эмас. Уларнинг бирор мамлакат блан савдо-сотиқ қилишини ташқаридан зўрлик блан тақиқлаш мумкин эмас ва ҳоказо. Халқ демократияси мамлакатлари империалист кучларнинг ана шу мамлакатлар ички ишларига аралашиш соҳасидаги хуружларига кўп марта муносиб жавоб бердилар.

Ана шу сабабларга кўра, халқ демократияси мамлакатларидаги мавжуд тузум АҚШдаги ба'зи кишиларга ёқмаётган бўлса керак. Худди шунинг учун ҳам Польшага, Чехословакияга, Венгрияга, Руминияга, Болгарияга, Албанияга, Германия Демократик Республикасига қарши, шунингдек Совет Иттифоқига ва Хитой Халқ Республикасига қарши «совуқ муносабатлар уруши» олиб бориш учун миллион-миллион доллар сарф қилинмоқда. Эйзенхауэрнинг матбуот конференциясидаги сўзидан атиги икки кун аввал ҳукумат ижроия органларини қайтадан тузиш масалалари блан шуғулланучи Гувер комиссиясининг доклади э'лон қилинди. Комиссия бу докладида АҚШ разведка органларининг тинчликсевар мамлакатларга қарши қаратилган жосуслик ишларини максимал даражада кучайтиришни талаб қилади. «Асосий мақсад, — дейилади бу докладда, — бизнинг асосий об'ектимиз бўлган мамлакатларда, — Россияда ва унинг сателлитларида, шунингдек коммунистик Хитойда разведка ма'лумотларини тўплашга кўпроқ э'тибор беришдан иборат бўлиши керак».

АҚШ халқ демократияси мамлакатларининг ички ишларига аралашишга уриниб, Венгрия, Руминия, Болгария, Албаниянинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилинишига бутун чоралар блан халақит бермоқда, ҳолбуки бу мамлакатлар ўзларининг ташқи ва ички сиёсати соҳасида америка вакиллари томонидан «демократия» намунаси деб тасвирланган ба'зи қўғирчоқ режимларга қарама-қарши суратда БМТ Уставининг буюк принципларига доим амал қилиб келмоқдалар.

Эйзенхауэрнинг халқ демократик мамлакатлар тўғрисидаги баёноти унинг ўзи исташи ёки истамаслигидан қат'ий назар, ана шу давлатларнинг ички ишларига ташқаридан аралашиш йўлини кучайтиришдан иборатдир. Бу баёнот унинг «совуқ муносабатлар уруши»дан воз кечиш ва «провокацион методларни эмас, балки тинч методларни қўлланиш» ҳақидаги тўғри ва қимматли таклифига хилофдир.

Ҳозирги халқаро муносабатларда тинчликни ва халқлар хавфсизлигини та'минлаш манфаатларини кўзлаб, халқаро кескинликни юмшатиш ва давлатлар ўртасида зарур ишонч вужудга келтириш учун муҳим шароитлар бор. Халқларнинг виждони ана шу шароитларнинг юзага чиқарилишини ва инсониятни «совуқ муносабатлар уруши» ваҳимасидан халос қилишни талаб этмоқда. Ана шу олижаноб мақсадга эришиш йўлида давлатлар ва уларнинг раҳбарлари томонидан қилинаётган ишларни халқлар қизгин қўллаб-қувватлайдилар ва бунинг аксича, тамомила асоссиз, пуч бўлиб қолган сиёсатни — «зўравонлик қилиш» ва «совуқ муносабатлар уруши» сиёсатини давом эттириш йўлида қилинаётган ҳарқандай ишлар халқлар томонидан қат'ий суратда рад этилмоқда.

Ҳозирги вақтда халқлар тинчлик ишини қаттиқ туриб ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлашга ҳарқачонгидан кўра қат'ий қарор бергандирлар. Буни унутмаслик керак.

«ПРАВДА», 2 июль.

СССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИНИНГ СЕССИЯСИ

Атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланиш

1 июльда М. В. Ломоносов номидаги Москва давлат университетининг Акт залида СССР Фанлар академиясининг умумий йиғилиши бўлди. Шу блан Академиянинг атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланиш соҳасидаги илмий ва техник проблемаларга бағишланган кенг сессияси очилди. Ядро физикаси назариясини ривожлантиришга, атом ядросининг ғоят катта энергиясини инсоният бахти-саодати манфаатларида қўлланиш соҳасидаги янги йўлларни ва доираларни белгилашга қаратилган тадқиқот ишлари фақат Москва ва Ленинграднинг текшириш муассасаларидагина эмас, балки иттифоқчи республикалар академияларининг лабораторияларида, мамлакатнинг турли шаҳарларида ҳам олиб борилмоқда.

Сессиянинг ишида 2.000 га яқин киши қатнашмоқда. Булар орасида Украина, Белоруссия, Грузия, Озарбайжон, Арманистон, Латвия, Эстония, Литва, Қозоғистон, Ўзбекистон, Туркманистон олимлари бор. Саноат ва қишлоқ хўжалигидаги инженер-техник ходимлар қатнашмоқда. Сессияда қатнашмоқ учун Совет Иттифоқи пойтахтига четэл меҳмонлари — Хитой, Ҳиндистон, Польша, Чехословакия, Югославия, Албания, Япония, Руминия, Болгария, Германия Демократик Республикаси, Исроил, Венгрия, Финляндия, Швеция, Миср ва бошқа мамлакатларнинг олимлари келдилар.

СССР Фанлар академиясининг президенти академик А. Н. Несмеянов кириш нутқи сўзлади. У атом энергияси асрида инсониятнинг прогресси учун ғоят катта имкониятлар очилаётганлиги тўғрисида гапирди. Атом ёнилғисидан фойдаланиш техникада ва экономикада бўладиган кескин ўзгаришдан дарак беради. Ба'зи мутахассисларнинг ҳисоблаб чиқишига қараганда, ер қобиғидаги уран ва торий запасларида яширириниб ётган энергиянинг миқдори ер бағирларидаги ҳамма кўмир ва нефть запасларида бўлган энергиядан 10 — 20 баравар ошиб кетади.

Турли социал системаларнинг тотув яшаш ва халқлар ўртасидаги дўстлик шароитида ядро энергиясининг ривожланиши, деб давом этдиради ўз сўзини нотиқ, техника жиҳатидан кўпроқ ривож топган мамлакатларнинг бу соҳада камроқ ривожланган мамлакатларга ўз энергетикасини ва экономикасини кескин суратда юксалтиришда ёрдам кўрсатиш имкониятини беради. Нотиқнинг эслатиб ўтишича, Совет ҳукумати ҳозирдаёқ бу соҳада муайян тадбирларни кўрган. Биз тузилиб бўлган халқаро битимлар тартибида атом техникасини ўзлаштириб олишда Хитойга, Польшага, Чехословакияга, Румынияга, ГДРга, Венгрияга ва Болгарияга беғараз ёрдам берамиз.

Шубҳа йўқки, ядро ёнилғисидан фойдаланишдаги асосий йўллардан бири, деди Фанлар академиясининг президенти, атом электр станциялари томонидан электр энергияси ишлаб чиқаришдир. Шу блан бирга атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланишнинг бошқа йўллари бўлиши мумкин, масалан, неорганик химияда ва юқори температурали ўзгаришлар техникасида, шунингдек ер қобиғининг чуқур қатламларини текшириш учун фойдаланиш мумкин.

Термоядро ўзгаришларидан тинч мақсадларда фойдаланиш янада каттароқ перспективаларни очиб беради. Сув водороди — ёнилғи манба'и! Шу блан бирга у кўмирга нисбатан миллионларча ва миллиардларча кўп қувват берадиган ёнилғи манба'идир. Термоядро реакциялари ижод қилиш учун, ер юзидаги бутун аҳолининг бойлиги ва бахт-саодати учун кишининг табиат устидан ҳукмронлик қилиши йўлидаги янги юқори босқичга эришмоқ учун манба'дир.

Бу жуда завқли илҳомбахш мақсаддир. Бу мақсад йўлида халқлар ўз кучларини бирлаштириб, аҳиллик блан ҳарқанча ғайрат блан ишласалар арзийди! Биз сессиямиздаги сўзлар куч-ғайратини ана шундай бирлаштиришга да'вот этадиган чақириқ бўлиб янграшини истар эдик.

Биз техника-экономика соҳасида жуда катта революция арафасида турибмиз. Биз ҳозир атом даврига қадам қўйдик, шу даврда яшаб ва ишлаб турибмиз. Бу давр техника соҳасидаги илгариги муваффақиятларни бутунлай ўзгартириб юбориши, ҳарбир қадамда янги ва ҳалигача кам фойдаланилаётган имкониятларни очиб бериши мумкин.

Академик А. Н. Несмеянов СССРда атом энергиясини тинч мақсадларда қўлланиш соҳалари тобора кенгаяётганлигини та'рифлаб берди. Атом саноати фан ва техникага радиоактив элементлар етиштириб бермоқдаки, бу элементларнинг нуридан медицинада даволаш ва диагностика учун, шунингдек санитарияда, озиқ-овқат саноатида, дефектоскопияда, автоматикада, кон разведкасида ва бошқа кўп соҳаларда қўлланилмоқда.

Нишонли радиоактив атомлар фан ва техниканинг ҳархил моддаларни аниқлашга ва бу моддаларнинг ўзгариши ва силжиши процессларини ўрганишга доир бўлган беҳисоб соҳаларида энг зарур, қудратли восита бўлиб қолди. Химия ва физика, металлургия, газ, суюқ ва қаттиқ жисмлар механикаси, биология — нишонли атомлар ишлатиладиган кенг соҳа бўлиб қолди. Бу хил атомлар ишни янги методларда олиб бориш ва янги кашфиётлар қилиш имкониятини берди. Нотиқ бирқанча мисоллар келтириб, атом даврининг янги техникаси: землесослар учун пульпомерлар, дефектоскоплар, нефть конларида ишлатиладиган нейтрон кароттажлар ва бошқа шу кабилар кундалик турмушга қандай сингиб бораётганлигини кўрсатади.

Бизнинг вазифамиз, деди президент, ядро фани ва саноати ҳозирдаёқ бораётган ҳамма имкониятлардан фанда, техникада, қишлоқ хўжалигида, медицинада кенг ва чуқур фойдаланишга бутун чора блан ёрдам беришдан иборатдир. Биз мисли кўрилмаган юксакликларга фанни, техникани, экономикани яшнатиш соҳасида мисли кўрилмаган катта имкониятлар сари бораётганимизга қаттиқ ишонганимиз ҳолда, атом уруши хавфини эсимиздан чиқармаймиз. Броқ, биз ишонамизки, халқларнинг иродаси, Стокгольм хитобномасига ва Жаҳон Тинчлик Кенгашининг Вена Мурожаатига қўйилган неча-неча юз миллион имзо шаклида кўп марта ва жуда ёрқин ифода қилинган, тинчлик учун фидокорлик блан олиб борилаётган курашда ҳар куни ва ҳамма жойда кўрилаётган буюк иродаси тантана қилади. Биз совет халқи ва унинг ҳукумати тинчлик учун, атом ва водород қуролининг тақиқланиши учун олиб борилаётган бу буюк ва мас'улиятли кураннинг олдинги сафида турганлиги блан фахрланамиз. Совет олимлари атом ва водород бомбаларини дарҳол тақиқлашни ва ядро энергиясидан одамларнинг зарарига эмас, балки бахт-саодати учун тинч мақсадларда фойдаланишни талаб қилаётган бутун дун'ёдаги юз миллионларча оддий кишиларнинг овозига қўшилмоқдалар. Биз бутун дун'ё олимларини атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланиш соҳасида биргаликда аҳиллик блан ишлашга чақирамиз, токи бундан келиб чиқадиган яхши натижалардан барча халқлар, ҳамма катта ва кичик мамлакатлар фойдаланаолсин.

СССР Фанлар академиясининг умумий йиғилиши очиқ деб э'лон қилинади. Йиғилиш программасида физиклар, химиклар, биологларнинг докладлари бор. Бу докладлар совет фанининг ядро процессларини ўрганиш, шунингдек радиоактив изотоплардан илмий, техника, хўжалик мақсадлари учун фойдаланиш соҳасидаги ютуқлари блан таништиради.

Биринчи бўлиб физика-математика фанлари доктори профессор В. С. Фурсовнинг «СССР Фанлар академиясининг уран-графит реакторлар соҳасидаги ишлари» ҳақидаги доклади тингланди.

У уланма реакцияларни ўрганиш соҳасида СССРда бундан аввалги йилларда олиб борилган ишлар уран ядроларининг бўлинишида уланма процесси теориясини тезда белгилаб олишга ёрдам берганлиги тўғрисида гапиради. Урушдан аввалги вақтдаёқ, деди олим, Совет Иттифоқида бу процесснинг характерли хусусиятлари аниқланган, унинг вақт э'тибори блан ривожланиш назарияси белгилаб берилган, кечикиб қолучи нейтронларнинг роли уқтириб ўтилган эди. Докладчининг биринчи совет ядро реакторини тасвирлаб бериши жуда қизиқтирди. Бу реакторда уланма ядро реакцияси амалга оширилган эди. Докладчи олим кейинчалик СССР Фанлар академиясининг янада кучлироқ уран-графит қозонларида ўтказилган тадқиқот ишларининг натижаларини ҳам айтди. Бу тадқиқотлар, деди профессор Фурсов, бошқа хил ядро реакторлари, айниқса атом электростанцияси реакторини қуришда муҳим аҳамиятга эга бўлди. Докладчи бу реакторни яратиш тарихига муфассал тўхталди. Уни қуриш олдидан бирқанча модельлар тайёрланган эди. Реакторни қуришнинг бутун давомида, деди сўнгра докладчи олим, нейтронлар оқимларининг ўсиб бориши диққат блан кузатиб турилди. Шу блан бирга бу процесс фақат визуаль суратдагина эмас, балки қулоқ солиб эшитиш йўли блан — ионлантирувчи камералардан бирига уланган карнайдаги зарбларнинг тезлигига қараб ҳам ўрганилди. Биринчи совет атом қозони ишга туширилди. Бу, профессор Фурсовнинг айтиб ўтишича, Европада биринчи атом қозони эди.

Доклад вақтида экранда совет атом қозонини тайёрлашнинг айрим даврлари кўрсатилди.

Биринчи реакторнинг ишга туширилиши, деди докладчи, илмий-текшириш ишлари савиясини янги, янада юксакроқ босқичга кўтарди. Профессор Фурсов биринчи реакторга қараганда мукаммалроқ бўлган кичик ядро реакторининг конструкциясини ҳам тасвирлаб берди. Бу реактор экспериментал мақсадлар учун, физика тажрибалари учун, сун'ий изотоплар ишларга янги энергетик ядро реакторларининг иссиқлик берувчи элементларининг янги конструкцияларини текшириб кўриш учун мослангандир.

Сўнгра докладчи ядро нурларининг моддалар хусусиятига бўлган та'сири тўғрисида сўзлади. Жумладан, уран пластинкаларининг ядро нурлари та'сири остида ўзгариши ўрганилди. Экранда уран пластинкасининг нурлантирилгангача бўлган ва нурлантирилгандан кейин очиқдан-очиқ ўзгарган микроструктураси намойиш қилиб кўрсатилди. Совет атом электростанцияси, деб эслатиб ўтади докладчи, қарийб бир йил бўйи районнинг умумий электр тармоғига электр қуввати бериб турибди. Докладчи олим уқтириб ўтдики, атом электр станциялари қуриш соҳасидаги техника имконияти ва уларни эксплуатация қилиш қулайлиги амалда исботланган. Ҳозирги вақтда проблема иқтисодий жиҳатдан фойдали бўлган электр станцияларини барпо этишдан иборатдир, деди у. Бундай электр станциялар кўмир ёқиб ишлатиладиган электр станцияларига кўра арзонроқ электр қуввати ишлаб чиқаради. Профессор Фурсов қайд қилиб ўтдики, атом қозонлари яратган вақтда ишлатилаётган графит — нейтронларни секинлаштириш учун ишлатилиши мумкин бўладиган бирдан-бир материал эмас. Ҳозирги вақтда СССР Фанлар академиясида бу масалани бошқача ҳал қилиш йўллари ишлаб чиқилмоқда. Профессор Фурсов яна уқдириб ўтдики, атом энергиясидан электрофикация ва теплофикация мақсадлари учун фойдаланиш гарчи атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланиш соҳасидаги асосий йўл бўлса ҳам, лекин бу блан атом энергиясидан фойдаланиш имкониятлари тугамайди. Техника, медицина ва биология соҳасида сун'ий радиоактив изотопларда фойдаланиш блан боғлиқ бўлган янги муваффақиятлар реакторлар қурилгандан кейингина мумкин бўлди.

Дун'ёда биринчи совет атом электростанциясининг қурилиши ва эксплуатация қилиниши, деди ўз сўзининг охирида докладчи, албатта техника соҳасидаги революциядир, янги асрнинг — атом энергияси асрининг бошланишидир.

Бу янги соҳада қўлга киритилган муваффақиятлар, энг йирик олимлар кутганидан кўра ҳам каттароқ бўлиб чиққан муваффақиятлар совет физиклари, химиклари ва инженерларининг бирлашган куч-ғайрати самарасидир. Давлатимизнинг бу ишларни кенг қўллаб-қувватланганлиги бу муваффақиятларни та'минлади.

Доклад тамом бўлгандан кейин умумий йиғилиш қатнашчиларига СССР Фанлар академияси Атом электростанциясининг иши тўғрисидаги рангли илмий-оммабоп кинофильм кўрсатилди.

СССР Фанлар академиясининг корреспондент а'зоси М. Г. Мешчеряков Ядро процессларини «тезлаштиргичларда юқори энергия блан текшириш» ҳақида доклад қилди.

Кейинги вақтга қадар, деди у, космик нурлари та'сири блан атмосферада бўлаётган ядро процессларини кузатиш юқори энергия зарраларининг хусусиятлари тўғрисида ма'лумот оладиган бирдан-бир манба' эди. 1949 йилнинг охирида СССР Фанлар академиясининг Ядро проблемалари институтида кучли синхроциклотрон ишга туширилгандан кейин юқори энергиялар зарраларининг физикаси соҳасида тадқиқотлар ўтказиш мумкин бўлиб қолди. Докладчи қайд қилиб ўтдики. СССР Фанлар академиясининг Ядро проблемалари институтидаги синхроциклотрон дун'ёда бу хилдаги энг катта тезлаштиргичдир. Унда жуда кенг комплексдаги тадқиқот ишлари ўтказилди. Бу тадқиқотларда бирқанча оригинал асбоблардан фойдаланилди.

М. Г. Мешчеряков ўз сўзининг охирида бундай деди:

— Ядро процессларини экспериментал текширишнинг эришган процесси равшандир. Заррраларни космик нурлар зарраларининг ўртача энергияси блан таққослаб бўладиган энергияларгача тезлаштириш имконияти туғилди.

Академик А. П. Виноградов «Юқори энергиялар зарралари блан бомбардировка қилган вақтда ядро ўзгаришларидан ҳосил бўлган маҳсулотларни радиохимик усулда текшириш» тўғрисида доклад қилди.

Янги кашф қилинаётган изотоплар сони йил сайин ўсиб бормоқда, деди у. 1950 йилдан 1952 йилгача ўтган вақт ичидагина фан учун янги бўлган 250 га яқин радиоактив изотоп кашф қилинди. Химик элементлар ядроларини кучли энергияларнинг элементар зарралари блан бомбардировка қилганда оз вақт яшовчи ва узоқ вақт яшовчи ўнларча ва юзларча радиоизотоплар, шунингдек стабиль изотоплар ҳосил бўлади. Ядроларнинг бу хилда ўзгариши процессида жуда хилма-хил ортиқча ядролар ёки парчалар пайдо бўлади. Бомбардировка қилингандан кейин пайдо бўладиган ядро қолдиқлари ёки парчаларнинг, масалан, уран металл пластинкаси парчаларининг бутун спектрини хроциклотронда белгилаш фақат уларни мураккаб химиявий усулда бўлгандан ва ажратиб олгандан кейингина мумкин бўлади. Совет олимлари хилма-хил химиявий методларни ва жуда нозик ўлчов асбобларини қўллаб, радиохимия йўли блан радиоактив изотопларнинг ярим парчаланиш даврини, уларнинг нурланиш характерини ва бу нурланишнинг энергиясини белгилашга муваффоқ бўлдилар.

Докладчи қайд қилиб ўтдики, радиохимия методи ёлғиз ўзи ядроларнинг ўзгариш процесси қандай бўлаётганлигини бевосита кўрсатиб бераолмайди. Буни радиохимия тадқиқотларини фотопластинкалардан, шунингдек ионизация камерасидан фойдаланиш блан боғлаб олиб боргандагина аниқлаш мумкин. Бу усуллар юқори энергия элементар зарраларининг мураккаб ядролар блан ўзаро та'сири қандай бўлганлигини кузатиб туриш ва бу ўзаро та'сирнинг энергетик жиҳатига баҳо бериш имкониятини туғдиради. Кейинги вақтда ядроларни юқори энергия зарралари блан бомбардировка қилган вақтда Менделеев системасидаги оғир ва ўртача элементларнинг (уран, торий, висмут, кумуш, мис), ядроларини экспериментал равишда бўлиш ва парчалашга эришилди. Ядролар ўзгаришлари вақтида маҳсулотларининг чиқиши характери Менделеев системасидаги химик элементларнинг ядролари аҳволига қараб, бомбардировка қилаётган парчаларнинг энергиясига ва бошқа шартларга қараб қандай ўзгартирганлиги кўрсатиб берилди.

Лабораторияларда олиб борилаётган текширишлар, деди докладчи, космик кенгликларида жуда катта миқ'ёсда бўлаётган ядро ўзгаришларини тасвирлаб беради. Шубҳа йўқки, бу тадқиқотлар ядроларнинг тузилишини ва уларнинг ҳосил бўлиш усулларини аниқлашга йўл очиб беради.

Сессияда сўзга чиққан академик В. А. Энгельгард ўз докладини биохимияда радиоактив изотоплардан фойдаланиш якунларига ва перспективаларига бағишлади. Докладчи олим қайд қилиб ўтдики, изотоп методикасини жуда хилма-хил фанларда ва амалий ишларда жуда кенг ёйилганлиги ҳолда, нишонли атомлар методи жонли организмлардаги химиявий процессларда, я'ни биохимия соҳасида айниқса катта ўрин олди.

Биохимиклар табиатдаги моддалар олмашинишининг мураккаб процесси ўтадиган оралик даврларни аниқлаш учун у ёки бу шаклда ўзгарадиган химиявий молекулани бирон йўл блан нишонлаш, тегишли модданинг ўз ўзгаришидаги айрим босқичларда бўлган тақдирини кузатиб туриш имконияти ҳақида аллақачонлардан буён орзу қилиб келар эдилар. Бу соҳада стабиль ва радиоактив элементлар кашф этилганлиги муносабати блан биохимик тадқиқотлар олдида бутунлай янги перспективалар очилди. Танамиз тўқимаси составидаги органик бирикмалар асосан ана шу элементлардан иборатдир. Моддалар олмашиш соҳасидаги мураккаб биохимик процессларни парчалашга олиб келган тадқиқотларда нишонли атомлар жуда муҳим роль ўйнади ва ҳозир ҳам шундай муҳим роль ўйнамоқда. Бу метод тажриба ўтказувчига ўзини қизиқтираётган молекуланинг тақдирини, шу молекуланинг жуда кўп ўзгаришларининг бутун йўлида кузатиб туриш имкониятини беради.

Биохимия тадқиқотларида изотоп методи жорий қилинган пайтдан буён ўтган қисқа давр ичида, деди докладчи, биохимиклар ва физиологларнинг мавжуд тасаввурида чуқур ўзгаришлар рўй берди. Органлар ва тўқималарнинг ҳамма таркибий қисмлари — оқсиллари ва ёғлари, углеводлари ва нуклеин кислоталари, пигментлари ва скелетнинг минерал қисмлари узлуксиз ўзгариб, «оқиб» турганлиги аниқланиши — жуда муҳим натижа бўлди.

Изотоп индикаторлари методи нерв системаси функциялари, унинг юқори бўлими бўлган бош мияси функциялари асосланган химиявий процессларни ўрганиш соҳасида айниқса кенг ва муҳим перспективалар очиб беради. Нерв системасининг функциялари блан боғлиқ биохимик процессларни ўрганишда радиоактив изотоплардан индикаторлар сифатида фойдаланиш усули олимларни ғоят қизиқтирди. Совет Иттифоқининг лабораторияларида бу иш айниқса кучайтириб юборилди. Докладчининг айтишича, ёмон яраларни ўрганган вақтда радиоактивли углерод блан нишонланган глюкозадан фойдаланиш рак клиникасидаги модда олмашинишининг хусусиятларини очиб берди. Бу эса шу модда олмашинишининг характери тўғрисида ўттиз йилдан кўпроқ давом этиб келган қарашларни тубдан қайтадан кўриб чиқишга сабаб бўлди. Докладчи келтирган мисоллар жонли организмларда бўладиган процессларни билиб олишда радиоактив индикаторларнинг роли ғоят катта эканлигини кўрсатди. Бу эса ядро физикасининг ҳозирги муваффақиятларидан фойдаланиладиган жуда муҳим соҳалардан бирини ташкил этади.

Сессия қатнашчиларини Хитой Фанлар академияси физика институти директорининг ўринбосари Ван Гань-чан табриклади.

Берлиндаги Герман Фанлар академиясининг сессияга юборган табрикномаси ўқиб эшитдирилди.

2 июльда СССР Фанлар академиясининг атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланиш юзасидан чақирилган сессияси давом этади. Физика-математика, Химия, Биология ва техника фанлари бўлимларининг мажлислари бўлади. Шу бўлимларда жам'и 77 доклад тингланади. (ТАСС).

Украина ССР миллий парламент группасини тузиш ва бу группанинг Парламентаро иттифоққа кириши масаласи юзасидан Украина ССР Олий Совети депутатларининг кенгаши

КИЕВ, 1 июль (ТАСС). Кеча Киевда Украина ССР Олий Советининг Киев шаҳаридан, Киев, Житомир ва Чернигов областьларидан бўлган депутатларининг депутат П. Е. Шелест раислигида кенгаши бўлиб ўтди. Кенгашда 66 депутат қатнашди.

Депутатлар кенгаши Украина ССР миллий парламент группасини тузиш ҳақидаги ва бу группанинг Парламентаро иттифоққа кириши тўғрисидаги масалани муҳокама қилди.

Парламентаро иттифоқнинг уставига биноан, унинг мақсади—ҳамма парламентларнинг а'золари ўртасидаги шахсий алоқани рағбатлантиришдан ва давлатлар ўртасидаги ҳамкорликни ҳамда халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш соҳасида биргаликда ҳаракат қилмоқ учун парламент а'золарини бирлаштиришдан иборатдир. Кенгаш қатнашчилари мазкур ташкилотнинг устави блан танишиб чиқиб, Парламентаро иттифоққа қўшилдилар ва Украина Совет Социалистик Республикасининг миллий парламент группасини туздилар.

Кенгаш Украина ССР Олий Советининг ҳамма депутатларига қарата мурожаат қабул қилиб, уларга Украина ССР парламент группасига киришни таклиф этди. Мурожаатда айтилишича, Украина ССР парламент группасининг Парламентаро иттифоқда иштирок қилиши СССР Олий Советининг 1955 йил 9 февральда қабул қилган Декларациясининг моҳиятидан келиб чиқади ва Украина ССР Олий Совети депутатлари блан бошқа мамлакатлар парламентларининг а'золари ўртасида бевосита алоқа ўрнатишига ёрдам беради.

Украина ССР Олий Совети депутатларининг кенгашида Украина ССРнинг Парламентаро иттифоқдаги парламент группаси ҳақидаги низом қабул қилинди ва группанинг муваққат бюроси сайланди.

Украина ССР парламент группаси муваққат бюросининг раиси қилиб депутат М. С. Гречуха, раис ўринбосари қилиб депутат С. В. Червоненко сайланди. Парламентаро иттифоқнинг советига вакил қилиб депутатлардан Б. А. Коваль ва А. И. Федосеев сайландилар.

Муваққат бюрога Украина ССР миллий парламент группаси тузилганлигини ва бу группанинг Парламентаро иттифоққа кирганлигини Парламентаро иттифоққа ма'лум қилиш топширилди.

Белоруссия ССР миллий парламент группасини тузиш ва бу группанинг Парламентаро иттифоққа кириши масаласи юзасидан Белоруссия ССР Олий Совети депутатларининг кенгаши

МИНСК, 1 июль (ТАСС). Яқинда Минскда Белоруссия ССР Олий Совети раиси ўртоқ Т. С. Горбунов раислигида Белоруссия ССР Олий Советининг Минскда бўлган депутатларининг кенгаши бўлиб ўтди. Кенгашда 137 депутат қатнашди.

Кенгашда Белоруссия ССРнинг миллий парламент группасини тузиш ҳақидаги ва бу группанинг Парламентаро иттифоққа кириши тўғрисидаги масала муҳокама қилинди.

Кенгаш қатнашчилари Парламентаро иттифоқнинг устави блан танишиб чиқдилар. Бу уставда кўзда тутилишича, иттифоқнинг мақсади — барча парламентларнинг а'золари ўртасида шахсий алоқани рағбатлантиришдан, давлатлар ўртасидаги ҳамкорликни ва халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш соҳасида биргалашиб ҳаракат қилмоқ учун парламент а'золарини бирлаштиришдан иборатдир. Кенгашда ҳозир бўлган депутатлар Парламентаро иттифоққа қўшилдилар ва Белоруссия ССР миллий парламент группасини туздилар. Кенгашда Белоруссия ССР Олий Советининг барча депутатларига қарата мурожаат қабул қилиниб, уларга Белоруссия ССР парламент группасига кириш таклиф этилди.

Мурожаатда айтилишича, Белоруссия ССР парламент группасининг Парламентаро иттифоқда иштирок қилиши СССР Олий Советининг 1955 йил 9 февральда қабул қилинган Декларациясининг моҳиятидан келиб чиқади ва Белоруссия ССР Олий Совети депутатлари блан бошқа мамлакатлар парламентларининг а'золари ўртасида бевосита алоқа ўрнатилишига ёрдам беради.

Белоруссия ССР Олий Совети депутатларининг кенгашида Белоруссия ССР миллий парламент группаси ҳақидаги низом қабул қилинди ва группанинг муваққат бюроси сайланди. Белоруссия ССР миллий парламент группаси муваққат бюросининг раиси қилиб депутат И. М. Ильюшин, раис ўринбосари қилиб депутат М. Т. Линьков сайланди. Парламентаро иттифоқнинг советига вакил қилиб депутатлардан Г. Я. Киселев, Д. А. Лукашевич сайландилар.

Депутатлар кенгаши муваққат бюрога Белоруссия ССР миллий парламент группаси тузилганлигини ва унинг Парламентаро иттифоққа кирганлигини Парламентаро иттифоққа ма'лум қилишни топширди.

РЕДАКЦИЯГА ХАТ

Саводсиз редактор ва мас'улиятсиз корректор

Ўзбекистон ССР Давлат нашриёти отоқли ёзувчи Ойбекнинг туғилганига 50 йил, ижодий фаолиятига 30 йиллик юбилейига бағишлаб унинг «Навоий» романини босиб чиқарди. Китобхонлар ўзбек совет прозасининг йирик асари бўлган бу китобни севинч блан қўлга олдилар. Лекин китобни ўқишга бошлаган ҳарбир киши ундаги орфографик, синтаксистик ва стилистик хатоларга дуч келабериб қаттиқ ранжийди.

Китобга редакторлик қилган А. Алиев, корректор М. Рустамов ўртоқлар ўз вазифаларига мас'улиятсизлик блан қараб кўпгина сўзларни, ибораларни бузиб ёзганлар, ҳархил қўпол хатоликларга йўл қўйганлар.

Китобнинг 273 бетида Навоийнинг дўсти, етук олим Султонмурод айтган тожикча ше'р қуйидагича бузиб ёзилган:

Май хўрдан шод бундан ойин манаст
Фориғ бундан зи куфру дин, дин манаст
Гуфтам баурус даҳр кобин ту чист,
Гуфто дил хуррами ту кобин манаст.

Бу ше'рнинг биринчи ва иккинчи мисра'ларидаги «бундан» сўзи ўрнига «будан» (тожикча — «бўлмоқ» фе'ли) сўзи ёзилиши лозим. Муҳаррир ўзича «Н» ҳарфини зўрлаб киритиб, қош қўяман деб кўз чиқарган «Келин» ма'носини англатучи «арус» сўзи «урус» шаклида ёзилиб, тожик тилига ҳечким тушунмайдиган «янги сўз» киритилган. Биринчи мисра'даги «хўрдан» сўзидан сўнг лозим бўлган «у» боғловчиси ёзилмаган. Шунингдек, тожик тили грамматикаси қоидасига кўра икки сўзни семантик ва синтаксистик жиҳатдан ўзаро боғловчи «и» кўп сўзларда туширилиб қолдирилган. Шундай қилиб тўрт мисра'ли ше'рда 9 синтаксистик, грамматик, орфографик хатога йўл қўйилган. Ноҳотки, редактор ҳатто рубоини қайта ўқиб чиқмаса, қайта ўқиб чиққанида хижоларнинг камайиб қолганидан ҳам хато кетганлигини сезар эди-ку!

161 бетдаги Жомийнинг «Кошки» радифли ғазалидан келтирилган мисра'лар ҳам хато ёзилган. Ҳатто ўзбек китобхонлари орасида ҳам машҳур бўлган Ҳофиз Шерозийнинг машҳур мисра'лари:

«Агар он турки шерози бадаст орад
дили моро,
Бахоли ҳиндуяш бахшам Самарқанду
Бухоро» (106 бет).

шаклида хато ёзилган. Редактор ва корректор мас'улиятни сезиб жиддийроқ ўқиганида вазннинг талаби блан ҳам «Бухороро» бўлишини билиб олган бўларди. Шунингдек «мурдиму» (ўлдимизку) сўзи «мардиму» (эркакбизку) (255 бет) тарзида тамоман бузиб берилган. 109, 145, 178, 203, 209, 305, 350, 353, 418 бетлардаги ше'рларда ҳам шу каби камчиликлар бор.

Китобда тарихий қўшма отоқли отларнинг қўшимчаларини, ба'зи сўзларни турли хил ёзиш каби камчиликларни ҳам учратамиз.

Масалан, 35 бетдаги «рубоий» сўзи 109 бетда «рубои» 44 бетдаги «олийлари» сўзи 277 бетда «олилари», 120 бетдаги «мусиқий» сўзи 121 бетда «мусиқи» шаклида ёзилган. Бу ҳол китобхонларни, айниқса ўрта мактаб ўқувчиларини чалкаштириб, иккилантириб, қийнаб қўяди.

Булардан ташқари китобда сон-саноқсиз қўпол орфографик хатоларга йўл қўйилган. Масалан, «мажолисул нафоис» эмас, «мажолисун нафоис» (55 бет), «муқарибссултон» эмас, «муҳаррибус-султон» (357 бет), «дадилларини» эмас, «далилларини» (4 бет), «лашкашларини» эмас, «лашкарларини» (56 бет), «қисқтириб» эмас, «қистириб» (164 бет) шаклида тузатиб ёзиш керак эди.

Бу хилдаги хатоларни китобнинг 6, 8, 24, 56, 68, 75, 83, 111, 129, 147, 157, 165, 171, 193, 204, 207, 229, 251, 257, 275, 285, 290, 301, 349, 367, 382, 386 ва бошқа бетларидан ҳам топиш мумкин.

Биз «Навоий» романининг янги нашрига редакторлик қилган А. Алиевнинг саводсизлиги ва корректор М. Рустамовнинг мас'улиятсизлигидан ниҳоятда ранжидик. Ноҳотки, Ўзбекистон ССР Давлат нашриёти китобхонларга, севимли ёзувчимизга шу қадар ҳурматсизлик қилган бўлса?!

Ҳ. ҲИКМАТУЛЛАЕВ,
Ўрта Осиё Давлат университети
Шарқшунослик факультетининг
VI курс студенти.

Қишлоқ хўжалигига доир брошюралар

Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигининг қишлоқ хўжалик фани ва пропагандаси бош бошқармаси колхозлар ва МТСларда фойдаланиш учун турли темаларда адабиётлар, плакат-листовкалар нашр этмоқда. Яқинда рус ва ўзбек тилларида бирқанча қўлланмалар ва брошюралар нашр этилган. Булар орасида «Қишлоқ хўжалик маданият уйларида ўтказиладиган тажриба ишларининг тематик плани», «Тракторларни ремонт қилиш ва техника парвариши тўғрисида кўрсатмалар», «ОДН маркали чанглагич-пуркагич машинани 60 ва 45 сантиметрли қатор ораларига мослаб қайта тузиш тўғрисида қисқача қўлланма», «Заҳарли ўтларга қарши кураш», «Сун'ий ёмғир усули блан ғўзани суғориш», «Маккажўхори ва оқжўхори ўстириш» сингари қўлланма ва брошюралар бор. Бу брошюралар, қўлланмалар, плакат-листовкалар республикамизнинг колхоз, совхоз ва МТСларига юборилмоқда.

В. ИБРОҲИМОВ.

Жамоатчилик ёрдами блан

Мирзачўл район халқ маорифи бўлимига қарашли кўпгина мактабларда жамоатчиликнинг ташаббуси блан янги ўқув йилига тайёргарлик ишлари қизитиб юборилди. Октябрь қишлоқ советидаги 9-нчи еттийиллик мактаб коллективи ремонт ишига эрта киришди. Жамоатчилик ва «Октябрь» колхози правлениесининг яқиндан ёрдам бериши туфайли мактабдаги барча синф хоналари, мавжуд инвентарлар сифатли ремонтдан чиқарилди. Райондаги еттийиллик 5-нчи мактаб биносини ремонтдан чиқариш, парта ва инвентарларни бўяшда ота-оналар комитети ва Ворошилов номли колхоз правлениеси яқиндан ёрдам берди. Мактабда қиш учун ёқилғи тайёрлашга ҳам киришилди.

Райондаги 1-нчи, 14-нчи ўрта ва 13-нчи еттийиллик мактабларда ҳам янги ўқув йилига тайёргарлик ишлари қизғин давом этмоқда. Оржоникидзе қишлоқ советидаги 27 ва 8-нчи мактабларга жамоат ташкилотларининг ёрдами блан қум, ганч ва ремонт учун керакли бўлган бошқа материаллар ташиб келтирилмоқда.

Райондаги бирқатор мактабларда ўқув ёшидаги болаларни рўйхатга олиш иши ҳам бошланди. 7,2,9 ва 27-нчи мактаб ўқитувчилари ўз микроучасткаларидаги мактаб ёшидаги ўқувчиларни рўйхатга олиб бўлдилар.

Район халқ маорифи бўлими 250 та янги парта тайёрлатди ва бу парталар зарур бўлган мактабларга тақсимланди. Мактаблардаги ўқув-тажриба кабинетлари ҳам янги кўргазмали ўқув қуроллари, приборлар ва химикатлар блан бойитилмоқда. Шунингдек мактаб кутубхоналари учун ҳам янги китоблар сотиб олинмоқда.

Мирзачўлга кўпгина янги хўжаликлар кўчиб келаётгани муносабати блан мактаблардаги ўқувчиларнинг контингенти ҳам ортмоқда. Шунинг учун бирқатор мактабларда қўшимча бино қуриш иҳтиёжи туғилмоқда. «Ленинизм» колхозидаги 2-нчи мактаб учун қўшимча равишда янги— типовой бино қуриб битказилди. Ҳозир ички ва ташқи ремонт ишлари олиб борилмоқда. Шунингдек 14-нчи мактабда ҳам қўшимча равишда 3 хонали бино қурилди.

Район партия, совет ташкилотлари, халқ маорифи бўлимининг раҳбарлари мактабларни янги ўқув йилига барвақт тайёрлаб қўйиш мақсадида ҳамма жойда зарур тадбирларни амалга оширмоқдалар.

Ж. ХОЛҚОСИМОВ.

Механизатор йигит

Кумуш тонг оқариб, муздек шабода
Дуркин ғўзаларга бағишлар ором.
Тоғлар этагидан сеп ёйиб қуёш
Фидокор йигитга беради салом.

Уфқда ўпишган пахтазораро
Елкандай сузади «универсал» мағрур,
Қадоқли қўллари ролда йигитнинг
Ям-яшил ғўзалар бахш этар ҳузур.

Пўлатдек тоблангам, чарчашни билмас,
Ширмондай қизаргам, пишган юзлари.
Меҳнатдан бахт топган, ўша бахт блан
Юлдуздай порлайди бир жуфт кўзлари.

У билар, ҳарбир туп ғўза фарзандлай—
Азиз ва қимматли — кўзнинг қораси.
Авайлаб, меҳр қўйиб парвариш қилар
Сифатли ишланар қатор ораси.

Мавсумда минг гектар деган аҳди бор
Сўз блан иши бир, ўзи комсомол.
Дейди у, — ҳамиша меҳнат менга ёр—
Ниятим пахтадан ҳосил бўлсин мўл.

Фахр блан дўстлари унинг номини
Қадрлаб, ҳурматлаб олишар тилга
Ким агар тер тўкиб пешонасидан —
Ишласа му'табар бўлади элга...

Кумуш тонг оқариб, муздек шабода
Дуркин ғўзаларга бағишлар ором.
Тоғлар этагидан нур сочиб қуёш
Фидокор йигитга беради салом.

Усмон ЖОНГИТОВ.

Шоналар гулга айланмоқда

Верхне-волинск районидаги «Қизил Октябрь» колхозининг меҳнатсевар а'золари ғўза парваришини кун сайин авж олдирмоқдалар. Колхозчилар яқинда бўлиб ўтган мажлисда ўзаро текшириш бригадаларининг кўрсатган камчиликлари ва берган маслаҳатлари асосида ғўза парваришини кучайтириш тадбирларини белгилаб чиқдилар.

Шу кунларда барча майдондаги ғўзалар икки марта чопиқ ва ўғитлашдан, уч марта сифатли культивациядан чиқарилди. Колхоз а'золари суғоришда илғорлар тажрибасига асосланмоқдалар. Натижада ғўзалар яхши ривожланмоқда. Ҳозир олди ғўзалар гуллайбошлади. М. Жалилов, Б. Қорабоев, А. Шукуров ўртоқлар бошлиқ бригадаларнинг пахта майдонларида ғўзалар текис гулга кирди. Айниқса коммунист ўртоқ Акбаров бошлиқ бригаданинг 87 гектар пахта майдонининг 23 гектарида ғўзалар яхши ривожланиб, ҳосил тўплаётир.

Бригаданинг азамат пахтакорлари ғўзанинг бундан кейинги парваришларини ҳам сифатли ўтказиб, ҳар гектар ердан 35 центнердан ҳосил етиштириш учун курашмоқдалар.

Э. САРСЕНОВ.

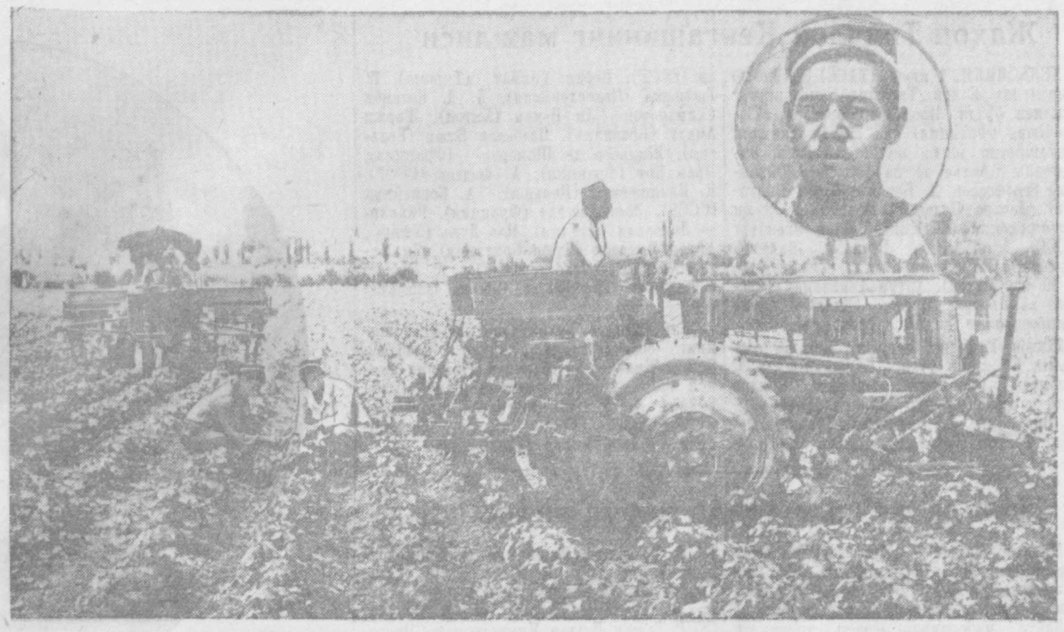

Ўртачирчиқ районидаги Хрушчев номли колхознинг 1-нчи бригада а'золари ғўза парваришини агротехника қоидалари асосида сифатли ўтказмоқдалар. Суратда: илғор универсалчи К. Худойбердиев (доирада) кунлик нормасини 130 — 150 процентдан бажариб, колхозчилар ҳурматига сазовор бўлаётир.

М. Шевелов фотоси.

Пискент район раҳбарлари иш услубларини ўзгартиришлари керак

Қардош Туркманистон ССР ҳамда Андижон область пахтакорларининг ўзаро текшириш бригадаси Пискент район колхозларида бўлиб, пахтадан мўл ҳосил етиштириш учун қандай кураш олиб борилаётганлигини текшириб чиқдилар ва дала ишларини ўтказишда жиддий камчиликлар борлигини аниқладилар. Шу блан бирга улар қимматли маслаҳатлар ҳам бердилар. Район партия, совет ташкилотларининг раҳбарлари, колхоз раислари йўл қўйилган нуқсонларни тезда бартараф қилиб, пахтадан мўл ҳосил етиштириш учун курашамиз, деб тантанали ва'да бердилар.

Афсуски, ана шу кўрилаётган тадбирлар амалга қандай оширилаётганлиги изчиллик блан текшириб турилмаётгани учун, дала ишларига оператив раҳбарлик йўқлиги натижасида ғўзаларнинг ривожланиши, ҳосил тугиши ҳали ҳам талабга тўла жавоб бермайди. Культивация, чопиқ қилиш, ғўзани озиқлантириб суғориш бирбирига боғлаб олиб борилмаётир, ишнинг сифати паст. Культивация, чопиқ белгиланган чуқурликда ва кенгликда ўтказилмаётганлиги натижасида далаларни бегона ўтлар босиб, ғўзаларни ўсишдан қолдирмоқда.

Сталин номли, Ленин номли, Жданов номли, Молотов номли колхозлар райоининг юқори ҳосилли колхозлари ҳисобланади. Бу колхозлар районнинг 40 процентдан ортиқ пахтасини бериши керак. Шунга қарамасдан ана шу колхозларда ғўза парвариши суст, иш сифатсиз ўтказилаётир. Сталин номли колхозда ҳалигача биринчи чопиқ тамом бўлмаган. Ўртоқ Тожибоев ҳосилот бўлган биринчи участкадаги 555 гектар ғўзани ўт босиб кетганлигидан экин нимжон бўлиб қолган.

Колхозда ғўза парваришининг сифатига э'тибор берилмаётир. Ҳаким Фозиловга қарашли 7-нчи «универсал»нинг иш органлари ярокснз аҳволда. У ғўзаларни 10 — 12 сантиметр кенгликда, 4 сантиметр чуқурликда культивация қилиб, ўз вазифасини мутлақо қониқарсиз адо этмоқда. Натижада бегона ўтларнинг илдизлари узулмай, у, 2 — 3 кундан кейин аввалгидай кўкариб чиқаётир.

Райондаги айрим колхозларда ғўза парвариши соҳасида кўзбўямачилик фактлари кўплаб содир бўлмоқда. Охунбобоев номли колхозда (раиси Раҳмонов, партия ташкилотининг секретари Турғунбеков) бир марта ҳам чопиқ, культивация қилинмаган ғўзалар бор. Ўртоқ Тўрабеков бошлиқ бригаданинг 50 гектар еридаги ғўзаси июнь ойида икки марта чопиқ қилиниб, бир ярим марта озиқлантирилиши ва культивациядан чиқарилиши керак эди. Аммо биринчи чопиқ тамом бўлмаган. 30 гектар ердаги ғўзани ғумай ўраб кетган. Иброҳимов, Қамбаров ўртоқлар бошлиқ бригадаларнинг ғўзалари ҳам ана шундай ачинарли аҳволда. Колхозда 397 гектар ердаги ғўза биринчи чопиқ блан қолиб кетган. Брок биринчи МТС раҳбарлари (директори Капатун) «колхозда ғўза парвариши яхши, 500 гектар ердаги ғўза шоналади» деб район план бўлимига кўзбўямачиликдан иборат ма'лумот берган.

Район партия комитетининг секретари Латипов, район ижроия комитетининг раиси Усмонов ўртоқлар колхозларга ҳамон юзаки раҳбарлик қилиб, қалбаки рақамларга ишониб катта хатога йўл қўймоқдалар.

Район план бўлимига МТСлар томонидан топширилган сводкаларда кўрсатилишича, райондаги ҳамма колхозларда ғўза гўё тез ривожланиб, барвақт шоналаган, гуллаб кўсаклаётир. Аслида эса, бундай эмас. Районда ҳалигача биринчи чопиқ тугалланмаган. Озиқлантириш кечикмоқда. Пахта майдонининг энди 48 ярим проценти озиқлантирилган, холос.

Кўпчилик колхозларда ғўзаларга хашарот тушиб, зарарламоқда. Аммо зараркунандаларга қарши кураш ҳамон кучайтирилмаган. Колхозларда зараркунандаларга қарши курашучи бригадалар тузилган бўлса ҳам, улар далада кўринмайди. Жданов номли, Ворошилов номли, Ленин номли колхозларда ўргумчаккана, шира ва бошқа хашоратлар кўплаб тарқалаётир. Ворошилов номли, Жданов номли колхоз правлениелари захарли дориларни шу вақтгача келтирмаганлар. Биринчи МТС ҳовлисидаги 3 та ОДН шу вақтгача колхозларга юборилмаган.

Район колхозларида анчагина майдонга чигит янги усулда, квадрат-уялаб экилган. Прогрессив усулда экилган ғўзаларни культивация қилиш ўзибўларчиликка ташлаб қўйилган. Ленин номли колхозда кўндалангига культивация қилиш плани фақат 45 процент, Жданов номли колхозда 24 процент, Маленков номли колхозда эса, 20 процент бажарилган. Колхозларда механизмлардан фойдаланиш ҳам ҳаддан ташқари қониқарсиз. Дала шийпонларида маданий-маиший хизмат яхши йўлга қўйилмаган.

Пискент районида ғўза парваришининг уюштиришда ўтган йиллардаги хатолар яна такрорланмоқда. Мусобақадошларнинг маслаҳатлари амалга оширилмай, қоғозда қолиб кетмоқда. Асосий куч ва техника ресурсларини ғўза парваришини тезлатиш ва ғўзаларни эрта ҳосилга киритишга тўла сафарбар қилинмаётир. Район партия комитетининг секретари Латипов, ижроия комитетининг раиси Усмонов ўртоқлар талабчанлик қилиш ўрнига колхоз раҳбарлари блан келишувчилик позициясида туриб иш тутмоқдалар. Уларнинг бу эски, қоралланган иш услублари районда ғўза парваришини қониқарсиз аҳволга тушиб қолишига сабаб бўлаётир. Латипов ва Усмонов ўртоқлар янгичасига, юқори партия ташкилотлари кўрсатиб бергандек ишлашлари, районни қолоқликдан чиқариш учун курашишлари керак.

Ш. КУЗАНБОЕВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг мухбири.

ФЕЛЬЕТОН

Осмонга чиқарилган сув

Нима бўлди-ю чигит экиш бошланган кезлари—я'ни март ойида Мирзачўл суғориш системаси бошқармасининг бошлиғи А. Шленкин Гулистон районидаги Фрунзе номли колхозга бориб қолди. У, колхоз раиси ўртоқ Орипов блан Киров канали бўйлаб юрабошлади. Халқакўл бўйигача бориб, паст томонда, ярим доира бўлиб кўринган кўлга, унинг атрофидаги қамишзорларга завқ блан тикилди. Бу ер балиқни кони экан, деб қўйди. Халқакўл тепасидаги бир умр сувсиз қақраб ётган қирлик ерларга юзларини буриштириб қаради. Елкасини қисиб ажабланди. Буёғи кўл, буёғи сув тўла канал бўлса-ю, шу ўртадаги ерга экин экилмаса, бу нима деган гап, деб ҳайрон бўлди.

— Нима учун бу ерларга ҳечнарса экмадингиз? — сўради Шленкин раисдан.

— Сув чиқмайди, Сиз блан биз сувдан қарийб 30 метр баландликда турибмиз, — раис жавоб берди.

— 30 метр баландликда? Сув чиқмайди? Бе... шу ҳам гапми?! Мен сувни осмонга десангиз ҳам чиқариб бераоламан,— деди Шленкин мағрурлик блан.

— Ростданми?

— Бўлмасачи, бу ерлар катта бойлик, нуқул олтиннинг кони-ку, ундан фойдаланиш керак, ўртоқ раис. Колхозни шу йўл блан кўтармасангиз, яна нима блан кўтарасиз? Дарров ҳайдатиб юборинг, экин қилинг, сув чиқаришга мана биз кафил, тушинарлими?

Раис хурсанд бўлиб кетди, район область, ҳатто республика ташкилотларида бирнеча бор кўрилган, ма'қулланган, сув чиқариш система бошқармасига топширилган бу иш ниҳоят энди амалга оширилар экан-да, деб умид қилабошлади. Шленкин қайта-қайта ва'далар берди. Бу ерга ирригаторлар келди. Маслаҳат устига маслаҳатлар берилди. Шу йилнинг ўзидаёқ бу ерлардан колхоз қанча юз минг сўмлик даромад олажаги исбот этилди. Бир зумда улар сўз блан бу қақир ерларни сувлар шарқираб турган гулистонга айлантириб юбордилар. Бундан район раҳбарлари ҳам мамнун бўлдилар. Бир куни Шленкин раис блан суҳбатлашиб, унга гап уқдирабошлади:

— Насосга колхознинг ўзи хўжайин бўлгани ма'қул, колхоз раҳбарлари қачонгача МТСга трактор беринг, деб ялиниб юради? Ундан кейин тракторнинг вазифаси сув чиқариш эмас, ер ҳайдаш-ку? — деди.

— Гапингиз ма'қул-ку, лекин бунга қанақа қилиб эришиш мумкин? — сўради раис.

— Ие, бундан ҳам осон иш борми? Яхшиси Астрхон двигатели сотиб олиш-да, — деди Шленкин қўллари блан белини ушлаб, — МТСга тўланадиган пулга бир эмас, иккита двигатель сотиб олиш мумкин, тушундингизми, иккита.

Бу гап раисга жуда ма'қул бўлди, дарҳол 50 минг сўмга иккита двигатель сотиб олинди ва насос станцияси қуриладирган ерга келтириб қўйилди. Энди раиснинг назарида сувсиз қақшаб ётган бу ерларда ҳали ирригаторлар тасвирланган манзара яққол кўрингандай туйилди, ариқларда лиммо-лим бўлиб оқаётган сувларнинг жилоси кўриниб кетди. Дарҳол илгариги маслаҳатга кўра МТС тракторлари келиб ерларни палахса-палахса қилиб ҳайдай кетди.

Ниҳоят биринчи «Боёвут» совхозининг рўпарасида, Киров канали бўйида насос қуриш иши бошланди. 35 колхозчи, бир ой чамаси насос ўрнатиладиган жойда ер қазиш, пойдевор қуриш ишларида зўр маҳорат блан ишлади. Олиҳиммат Шленкин колхозга цементни ўзи топиб бермоқчи бўлди. Цементлар келтирилди, қурилиш материаллари жадал ташиб олинди. Ана шундан кейин система бошқармасининг бўлим бошлиғи, инженер К. Смердов, район сув инженери Гронкин, гидротехник Усмоновлар насос станциясига пойдевор қўйишда-қуришда шахсан раҳбарлик қилабошладилар. Улар ҳар гал колхозчиларга яқинлашганларида насос қуриш жуда катта иш эканини, ўзлари шундай катта, шундай шарафли ишга раҳбарлик қилаётганларини қайта-қайта та'кидлардилар.

Бу иш гўё хамирдан қил суғиргандай осон ва жадал давом этар эди. Бундан ҳамма мамнун. Улар ҳатто янги ўзлаштирилган бу ерларга нималар экиш режасини ҳам тузиб қўйдилар. Колхоз правлениеси 125 гектар ерга буғдой аралаштириб беда сепишга, 27 гектар ерга эса маккажўхори экишга қарор қилди. Колхоз правлениеси ўз қарорини амалга оширди. 25 минг сўмга беда уруғи сотиб 10 минг сўмлик буғдой уруғига аралаштириб, янги сув чиқадиган ерларга сепиб юборди.

Ана шундан сўнг раис ҳам, колхозчилар ҳам энди қачон сув чиқар экан, деб кутабошладилар. Ўртоқ Шленкин раҳбарлигидаги ирригация ходимларининг, инженерларнинг мў'жизаларини сабирсизлик блан кутабошладилар. Бу орада бошқа харажатлардан ташқари 1500 дан ортиқ меҳнат куни сарф қилдилар. Колхозчилар насоснинг қачон битишини хўп кутдилар-у, лекин ўз муродларига етолмадилар. Шунча меҳнат қилиб, энди пойдевор битди деган куни ишнинг пачаваси чиқди. Ўртоқ Шленкин ҳиммат қилиб берган цемент ярамас экан, двигатель ўрнатилмасданоқ пойдевор қулайбошлади. Гўё қайнаб турган қозонга сув қуйгандай бўлди. Иш тўхтаб қолди. Мана шу ҳодисадан кейин Шленкин бошлиқ ирригаторлар ўзларининг тахтаўқловларини, замбил-ғалтакларини йиғиштириб секингина Мирзачўлга жўнаб қолдилар. Ана шундан бери бу ирригаторлар колхозда қораларини ҳам кўрсатмайдилар. Осмонга ҳам сув чиқаришнинг кафилини олган бу азаматларнинг Фрунзе номли колхозга берган ёрдамлари мана шу бўлди

Ҳозир Гулистон районидаги Фрунзе номли колхознинг Халқакўл олдидаги сув чиқмас қир ерларидаги экинлари хавф остида қолди. Бу экинлар сувсизликдан қуриб нобуд бўлабошлади. Колхозчилар ҳалол ва фидокорона меҳнатимиз туфайли вужудга келган қанча-қанча маблағлар кўкка совурилиб, нобуд бўлиб кетмаса экан, деб ташвишланмоқдалар, колхоз хўжалигини яна мустаҳкамлаймиз, деган яхши умид блан қилган ҳаракатларимиз бекор кетмаса экан, деб хавотирланмоқдалар. Лекин фақат Шленкин ва унинг касбдошлари, қилни қирқ ёрган ирригаторлар, сувни осмонга чиқараоладиган мақтанчоқ кишиларгина пинакларини бузмаётирлар. Бели оғримай, нон ейишга ўрганган, ва'дабоз, колхоз хўжалигига путр етказаётган, партия ва ҳукумат қарорига амал қилмайдиган бу кишилар мас'улиятни асло сезмаётирлар. Уялмай-нетмай ўз айбларини яна колхозга тўнкашга уринмоқдалар.

Совет халқи «Сувни осмонга чиқарувчи» мана шундай алдамчи, колхоз мулкини совурмоқчи бўлган бюрократ мақтанчоқларни осмонга паровоз қилишга эмас, ерда расмона юришга ўргатиб қўядилар. Биз, Совет қонунчилиги колхоз хўжалигига нисбатан бундай «антиқа» тушунчада юрган ирригаторларнинг зеҳниларини ростлаб қўяжагига ишонамиз.

Босит ҲАЛИЛОВ.

Совет давлатининг қудратли авиацияси

Н. ЖИЛЬЦОВ
Авиация генерал-лейтенанти

Бутун совет халқи ва унинг Қуролли Кучлари СССР Ҳаво Флоти Кунини нишонлайдилар. Бу традицион байрам совет авиациясини ривожлантиришда эришилган ютуқларга, авиаторларимиз ҳамда авиация саноатимиз ходимлари қўлга киритган муваффақиятларга умумхалқ кўрик куни, Ҳаво Флотимиз қудратини янада оширишга совет кишиларини сафарбар этиш кунидир.

Бу йил СССР Ҳаво Флоти Куни социалистик экономиканинг барча тармоқлари яна қудратли равишда юксалаётган ҳамда Ватанимизнинг халқаро миқ'ёсдаги обрўси мустаҳкамланаётган бир шароитда ўтказилмоқда.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати теварагига мустаҳкам бирлашган ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, совет интеллигенциямиз коммунистик қурилиш программасини зўр ғайрат блан амалга оширмоқдалар. Бутун халқ хўжалиги ва СССР мустахкам мудофаа қобилиятининг юксалиш негизи, совет халқи фаровонлигини тўхтовсиз ўстираборишнинг манба'и бўлган оғир саноат ҳартарафлама ривожланмоқда. Қишлоқ хўжалигини кескин равишда юксалтириш, халқ исте'моли моллари ишлабчиқаришни анча кўпайтириш вазифалари муваффақият блан ҳал этилмоқда. Бутун совет экономикасининг ўсиб бориши блан бирга меҳнаткашларнинг турмуш даражаси, уларнинг маданияти юксалиб бормоқда.

Ишчилар синфи блан колхозчи деҳқонларнинг бузилмас иттифоқи, СССР халқларининг қардошлик дўстлиги, Коммунистик партия, Совет ҳукумати ва халқнинг буюк бирлиги совет кишиларининг фидокорлик блан қилаётган меҳнатларида тобора кўпроқ мустаҳкамланмоқда.

Совет халқи тинч коммунистик қурилишнинг ғоят муҳим вазифаларини ҳал этабориш блан бирга, социалистик давлатимизнинг мудофаа қудратини янада ошириш, Совет Армияси ва унинг ажралмас қисми — Ҳарбий Ҳаво Флотини мустаҳкамлаш тўғрисида тўхтовсиз ғамхўрлик қилиб келмоқда.

Мамлакатимиз — авиация ватани, кўкка парвоз қилиш ватанидир. Ҳаво океанидаги дастлабки йўлларни рус кишилари очганлиги блан биз фахрланамиз. Ҳавода учишнинг чуқур назарий асосларини рус олимлари Ломоносов, Рикачев, Федоров ва Менделеев ишлаб чиққан эдилар. Рус олимлари Жуковский, Циолковский ва Чаплигиннинг назарий асарлари бутун дун'ёда авиациянинг янада ривожланишига катта та'сир кўрсатди. Бу олимлар аэродинамика, газ динамикаси ва катта тезликлар динамикаси, реактив двигатель назарияси каби бирқанча янги фанларни яратдилар. Рус халқининг энг яхши фарзандлари авиация фани ва техникаси соҳасида Ғарбий Европа ва Америка мамлакатларидан ҳамавақт ва кўп даражада ўзиб кетган эдилар.

Рус олими ва кашфиётчиси А. Ф. Можайский 1882 йилда, я'ни бошқа мамлакатлардагидан йигирма йилдан кўпроқ олдин, жаҳон тарихида энг дастлабки самолётни ясаган эди. Можайскийнинг ҳавода синаб кўрилган самолёти авиация асрини бошлаб берди.

Дун'ёда биринчи марта бизнинг мамлакатимизда кўпмоторли оғир самолётлар, қирувчи самолётлар, гидросамолёт ва планер ясалган, авиация парашюти ихиро' қилинган, барча асосий авианавигация асбоблари ва самолёт радиостанцияси конструкция қилинган эди.

Дастлабки моҳир учучилар ҳам Россияда юзага келди. П. Нестеров осмонда учиб, дун'ёда биринчи «ажал сиртмоғи»ни ижро' этди ва энг юқори даражада учиш сан'атига асос қўйди. Учучилардан К. Арцеулов, Е. Крутень ва бошқалар авиацияни жангда қўллашнинг айрим турларини ишлаб чиқдилар.

Брок чор Россияси шароитида авиация фани тўла ривожланаолмади. Авиация фани халқнинг ижодий кучларини рўёбга чиқарган Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейингина кенг равишда тараққий этди.

Совет авиациясининг ташкилотчиси ва раҳбари Коммунистик партия, давлатимизнинг асосчиси буюк Лениндир. Гражданлар уруши йилларида ёш авиациямиз четэл интервентлари ва оқгвардиячиларни тор-мор келтиришда қуруқликдаги қўшинларга ва Ҳарбий-Денгиз Флотига ёрдам бериб турди. Совет учучилари Ватанимиз душманларига қарши олиб борилган жангларда зўр жасорат ва қаҳрамонлик кўрсатдилар.

Гражданлар уруши тугагач, совет халқи Коммунистик партия раҳбарлигида тинч социалистик қурилиш ишига киришди. Коммунистик партия ва унинг Ленин ишларининг улуғ давомчиси И. В. Сталин бошчилигидаги Марказий Комитети мамлакатимизда социализм қурилишининг ленинча планини амалга ошириб, Совет Қуролли Кучларини дун'ёда энг яхши жанговар техника ва қурол-яроғлар блан етарли даражада қуроллантираоладиган қудратли индустрияни юзага келтирдилар.

Совет авиациясининг мустаҳкам моддий-техника базасини яратиш блан бирга, учучи ва инженер-техник кадрлар ҳам тарбиялаб етиштирилди. Коммунистик партия марксизм-ленинизм буюк идеялари руҳида тарбияланган, ўз халқига чексиз содиқ, социалистик Ватаннинг оташин ватанпарварлари бўлган ажойиб совет учучиларининг янги, жасур авлодини ўстирди.

Совет халқи Коммунистик партия раҳбарлиги остида дун'ёда энг яхши авиацияни яратиб, ўз мамлакатини қудратли авиация давлатига айлантирди.

Урушдан олдинги дастлабки йилларда-ёқ совет авиацияси социалистик қурилишнинг кўпгина участкаларида қўлланилди. Совет авиациясининг кишилари ўз мислсиз маҳоратларини, юқори даражада ма'навий ва ватанпарварлик фазилатларига эга эканликларини бутун дун'ё олдида кўп марта намойиш қилдилар. Қаҳрамонлик кўрсатиб, челюскинчиларнинг муз лагерига учиб борган жасур совет авиаторларининг шуҳрати ҳечвақт сўнмайди. Чкалов ва Громов экипажларининг қийин маршрутлар бўйлаб Шимолий қутбга, Узоқ Шарққа, АҚШга қўнмай учиб борганликларини бутун дун'ё билади.

Улуғ Ватан уруши йилларида совет авиациясининг куч ва қудрати айниқса равшан намоён бўлди. Бизнинг Ҳарбий Ҳаво Кучларимиз қуруқликдаги қўшинлар ва Ҳарбий-Денгиз Флоти блан яқин алоқада туриб ҳаракат қилиб, герман фашизми ва сўнгра япон империализми устидан тарихий ғалаба қозонишга анча ҳисса қўшдилар.

Москва ва Сталинград остоналарида, Кубаньда ва Курск остоналарида бўлиб ўтган тарихий жангларда дов'юрак қирувчи учучиларимиз, штурмчиларимиз, бомбардимончиларимиз мақталган гитлерчилар авиациясини зўр маҳорат ва жасорат блан тор-мор келтирдилар, душманнинг жонли кучлари ва техникасини яксон қилиб турдилар. 1944 йилдаги ҳужум операциялари вақтида совет авиацияси ўз қудрати ва қобилиятини тўла намоён қилди. Урушнинг сўнгги 3 йили мобайнида гитлерчилар ишлаб чиқарган 80 минг самолётнинг 75 минги совет-герман фронтида яксон қилинганлигини айтиб ўтиш кифоядир. Совет авиацияси Ватан олдида ўз бурчини шараф блан адо этди ва ҳақли равишда, дун'ёда энг қудратли ва илғор авиация, деган шуҳрат қозонди.

Душманга қарши олиб борилган шиддатли жангларда совет учучилари мислсиз жанговар маҳорат намуналарини, фидокорлик ва оммавий қаҳрамонлик кўрсатдилар. Коммунистик партия ва Совет ҳукумати жасур авиаторларнинг хизматларига юқори баҳо берди. Совет авиациясининг 200 мингдан ортиқ жангчилари орден ва медальлар блан мукофотландилар. 2 мингдан ортиқ учучи Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган унвон олди. 63 киши бу фахрли номни олишга икки марта сазовор бўлди, шуҳрат қозонган икки учучи — Покришкин ва Кожедубга бу унвон уч марта берилди.

Совет Иттифоқининг Улуғ Ватан урушида эришган жаҳоншумул-тарихий ғалабаси — совет ижтимоий ва давлат тузумининг ғалабаси, бутун халқимизнинг мисли кўрилмаган сабот-матонати ва мададига таянучи СССР Қуролли Кучларининг ғалабасидир. Уруш йилларида ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва совет интеллигенцияси меҳнат соҳасида ажойиб қаҳрамонлик кўрсатиб ҳамда ўз Қуролли Кучларини биринчи даражали ҳарбий техника ва қурол-аслаҳалар блан тобора кўпроқ та'мин этиб, фронтга ёрдам бериш юзасидан жуда катта иш олиб бордилар.

Улуғ Ватан урушида совет халқи томонидан эришилган ғалаба Коммунистик партия ва унинг И. В. Сталин бошчилигидаги Марказий Комитети томонидан уюштирилган эди. Партиянинг доно раҳбарлиги, партия сафларининг мустаҳкам бирлиги, унинг халқ блан бўлган бузилмас алоқаси душман устидан ғалабани та'минлашда ҳал қилучи манба' бўлди.

Урушдан сўнгги давр ичида Коммунистик партия ва Совет ҳукумати СССР Қуролли Кучлари олдига курашиб қўлга киритилган тинчликни ва коммунизм қураётган совет халқининг ижодий меҳнатини зийраклик блан қўриқлаш, Ватанимизнинг давлат манфаатларини қаттиқ туриб ҳимоя қилишни та'минлаш ҳамда унинг чегараларини душманлар ўтолмайдиган қилиб мустаҳкамлашдек шарафли ва мас'улиятли вазифани қўйди.

Умумхалқ муҳаббатига сазовор бўлган барча жангчиларимиз каби совет авиаторлари ҳам Коммунистик партия ва Совет ҳукумати теварагига мустаҳкам жипслашган ҳолда жанговар ва сиёсий тайёргарликни тўхтовсиз оширмоқдалар, энг янги ҳарбий техникани эгалламоқдалар.

Исте'додли совет авиаконструкторлари ва инженерлари, авиация саноатининг барча ходимлари Ҳарбий-Ҳаво Кучларини кўпмоторли ва реактив самолётлар блан қуроллантиришда катта муваффақиятларга эришдилар. Авиацияга қийин шароитларда учишга имконият берадиган радионавигация ва радиолокациянинг янги воситалари кенг татбиқ қилинмоқда. Совет Иттифоқи тез ва узоққа, баландга учишда ҳамда қуролланганлиги жиҳатидан дун'ёдаги энг яхши самолётларга эгадир.

СССРнинг Граждан ҳаво флоти ҳам катта муваффақиятларга эришди. Урушдан кейинги бешйилликлар давомида иттифоқчи ва автоном республикаларнинг марказларини, ўлка ва область шаҳарларини узоқ районлар блан боғловчи ҳаво линияларининг тармоғи анча кенгайди.

Социалистик хўжалик системасининг афзалликлари авиацияни халқ хўжалигида қўлланиш учун чексиз имкониятлар бермоқда. Граждан ҳаво флотининг учучилари узоқ районларга трактор запас қисмлари, ёнилғи, уруғликлар ва ўғитлар етказиб бермоқдалар. Граждан ҳаво флоти самолётлари ёрдами блан қишлоқ хўжалиги зараркунандаларига қарши кураш олиб борилмоқда, экинлар минерал ўғитлар блан озиқлантирилмоқда. Авиациядан ўрмон хўжалигида фойдаланиш кенгайиб бормоқда. Совет учучилари Ватанимизнинг геологик бойликларини разведка қилишда, археологик экспедицияларда ва турли-туман илмий текширишларда ва қидиришларда қатнашмоқдалар.

СССРнинг халқаро авиалиниялари йилдан-йилга ривожланиб бормоқда, бу эса бошқа мамлакатлар блан иқтисодий ва маданий алоқаларнинг кучайишига, тинчликнинг ва халқлар ўртасидаги дўстликнинг мустаҳкамланишига ёрдам бермоқда. Совет халқининг авиациямизга бўлган муҳаббати ва унинг авиациямиз тўғрисидаги ғамхўрлиги армияга, авиацияга ва флотга ёрдам берувчи кўнгилли жамиятнинг фаолиятида равшан намоён бўлмоқда. Корхоналарда, колхозларда, муассасаларда ва ўқув юртларида — ҳамма жойда ДОСААФ нинг минглаб бошланғич ташкилотлари тузилди, улар катта иш олиб бормоқдалар. Мамлакатимизда аэроклублар, самолётпланер станцияларининг кенг тармоғи юзага келтирилган, буларда юзлаб ва минглаб йигит ва қизлар ишлабчиқаришдан ажралмаган ҳолда авиация билимини эгалламоқдалар. Бу ерда учучилар, планерчилар, парашютчилар, авиамоделчилар ва бошқа авиация спортчилари тарбияланиб етишмоқда.

Тинч ижодий меҳнат қилиб, коммунизм қураётган совет халқи тинчликни ҳимоя қилишдан астойдил манфаатдордир.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати тинчликсеварликдан иборат ташқи сиёсатни изчиллик блан амалга оширмоқдалар. Бу сиёсат улуғ Лениннинг турли ижтимоий системадаги давлатларнинг узоқ вақт тинч иқтисодий мусобақа қилиши мумкинлиги тўғрисидаги доно кўрсатмаларига таянади. Тинчликсеварликдан иборат бу ташқи сиёсат СССРнинг халқаро миқ'ёсдаги обрўсини тобора мустаҳкамламоқда.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлаш учун ҳормай-толмай курашиб, Совет давлатининг мудофаа қувватини мустаҳкамлаш, шавкатли Қуролли Кучларимизнинг жанговарлик салоҳиятини Ватанимиз манфаатлари талаб қилган даражада, халқаро аҳвол ҳамда ҳарбий ишнинг ҳозирги замон тараққиёти талаб қилган даражада сақлаб туриш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиб келмоқдалар. Партия, бутун совет халқи улуғ Лениннинг доим хуш'ёр бўлиб туриш ва мамлакатимиз Қуролли Кучлари ва мудофаа қувватини кўз қорачиғидай сақлаш тўғрисидаги васиятини доим эсда тутадилар.

Совет халқи ўз келажагига ишонч блан қарайди. СССР Қуролли Кучлари — шу жумладан шавкатли жанговар авиация муваффақиятли равишда коммунистик жамият қураётган совет кишиларининг тинч меҳнатини хуш'ёр туриб қўриқламоқда.

Авиация кунида СССР Ҳаво Флотининг шахсий состави совет халқи олдида ўзи қўлга киритган ютуқларни намойиш қилади, агрессорларнинг ҳарқандай зарбасини қайтаришга ҳамда душманни у қандай қурол блан ҳужум қилишга уринса, уни, худди шундай қурол блан бостиришга тайёр турганликлари тўғрисида жонажон Коммунистик партияга ва Совет ҳукуматига рапорт беради.

Коммунистик партия теварагида мустаҳкам жипслашган совет авиаторлари коммунизмнинг янги ғалабалари сари ишонч блан олға бораётган жонажон Ватаннинг гуллаб-яшнаши йўлида шонли авиациямизни тараққий эттиришда янгидан-янги ютуқларга эришадилар.

Жавоҳарлал Неруннинг Белградда бўлиши

БЕЛГРАД, 1 июль, (ТАСС). Ҳиндистоннинг Белградга келган Бош Министри Жавоҳарлал Неру Югославиянинг Ҳиндистондаги элчиси Б. Црнобрня ва Ҳиндистоннинг Югославиядаги элчиси Даял блан биргаликда бугун Белград шаҳар халқ комитетининг тантанали мажлисида ҳозир бўлди. Мажлисда Неруга Белграднинг фахрий граждани номи берилганлиги ҳақидаги ёрлиқ топширилди.

Неру ўзига кўрсатилган бу хурмат учун халқ комитети депутатларига қизғин ташаккур изҳор қилди ва бу шарафли номнинг берилиши ўзи учун олий мукофот эканлигини айтди.

Кундуз соат 11 да Бош Министр Неру блан президент Тито ўртасида музокаралар бўлди.

Кундуз куни Неру ўзи шарафига ЮФХР президенти Иосип Броз-Тито томонидан берилган зиёфатда ҳозир бўлди. Зиёфатда Тито ва Неру нутқ сўзладилар.

Тушдан кейин Ж. Неру Белград яқинида бўлган Винчидаги Борис Кидрич номли институтни бориб кўрди, сўнгра ўз шарафига Белград спорт ташкилотлари томонидан ўтказилган физкультура мусобақаларида ҳозир бўлди.

Югославия парламент делегациясининг СССРга боришига доир

БЕЛГРАД, 1 июль, (ТАСС). Югопресс агентлиги билдиради: 1 августда Югославия Иттифоқ халқ скупчинаси делегацияси Москвага жўнайди. Делегация составида 17 киши бўлади. Делегация а'золари келгуси ҳафтада Иттифоқ халқ скупчинасининг ҳар икки вечеси қўшма мажлисида сайланадилар. Делегация Совет Иттифоқида 15 кун бўлади.

Совет-Венгрия илмий-техника ҳамкорлиги комиссиясининг бўлиб ўтган олтинчи сессияси тўғрисида ахборот

Яқинда Будапештда Совет-Венгрия илмий-техника ҳамкорлиги комиссиясининг олтинчи сессияси бўлиб ўтди. Дўстона ҳамжиҳатлик вазиятида ўтган бу сессияда протокол имзоланди. Протоколда бундан буён ҳам бир-бирига илмий-техника ёрдами кўрсатиш ва саноат ҳамда қишлоқ хўжалиги соҳасида иш тажрибаси блан олмашиб туриш кўзда тутилади.

Сессияда шундай деб қарор қилиндики, Совет Иттифоқи кўмир, озиқ-овқат, кўн саноати учун ва саноатнинг бошқа тармоқлари учун зарур бўлган асбоб-ускуналарнинг ба'зи турларини тайёрлаш юзасидан техника ҳужжатларини, шунингдек яхлит сварка қилинган кемалар, темирйўл вагонлари элементлари, шарикли ва роликли подшипниклар, медицина препаратлари ва бошқа буюмлар тайёрлаш юзасидан технология ҳужжатларини Венгрия Халқ Республикасига беради.

Бундан ташқари, Совет Иттифоқи саноат, қишлоқ хўжалиги ва соғлиқни сақлаш соҳасидаги ишлабчиқариш тажрибаси ва техника ютуқлари блан таништириш учун Венгриянинг бир группа мутахассисларини қабул қилади, шунингдек машинасозлик соҳасида техника ёрдами кўрсатиш учун Венгрия Халқ Республикасига мутахассислар юборади.

Венгрия Халқ Республикаси эса, ўз томонидан, Совет Иттифоқига темир-бетон шпаллар, йиғма темирбетон конструкциялар ишлаб чиқариш соҳасидаги, қишлоқ жойлари учун телефон станциялари қуриш соҳасидаги техника ҳужжатларини ва станоксозлик, қоғоз, ёғочсозлик, енгил озиқ-овқат саноати ва саноатнинг бошқа тармоқлари соҳасидаги ишлабчиқариш тажрибасини топширади. Қишлоқ хўжалиги соҳасида Венгрия Халқ Республикаси агрохимия, тупроқнинг унумдорлигини ошириш, ерларни суғориш, шўр ерларни яхшилаш, тупроқни оҳаклаш ва бошқа масалалар юзасидан ўтказилган илмий-текшириш ишлари ҳақидаги ҳисоботларни шунингдек чорвачилик, витаминлаштирилган ем-хашаклар тайёрлаш ва техника экинлари етиштириш масалалари юзасидан илмий-техника ахборотларини топширади.

Протоколда дон ва мева экинлари уруғларини ўзаро олмаштириб туриш кўзда тутилади.

Венгрия Халқ Республикаси бир группа совет мутахассисларини саноат, қишлоқ хўжалиги ва соғлиқни сақлаш соҳасидаги техника мувафафақиятлари блан таништиради.

О. Нушке баёноти

БЕРЛИН, 1 июль, (ТАСС). ГДР Министрлар совети раисининг ўринбосари О. Нушке бошчилигида Жаҳон Тинчлик Ассамблеясида қатнашган умумгерман делегацияси кеча Хельсинкидан Берлинга қайтиб келди.

Шенефельд аэродромида О. Нушке баёнот берди, «Нейе цейт» газетасининг хабарига қараганда, бу баёнотда жумладан бундай дейилади:

Менинг назаримда, биз Хельсинкида тинчликни та'минлаш манфаатларини кўзда тутиб катта ишлар қилдик. Биз тинчликка интилиб ва ҳозирги халқаро вазиятдаги тарихий вазифаларни кўзда тутиб, тинчлик ишининг ғалаба қилиши учун бор куч-қувватимизни сарфламоқчимиз. Хельсинкида бўлиб ўтган Жаҳон Тинчлик Ассамблеяси халқларнинг тинчликка бўлган кучли иродасини намойиш қилди. Эндиликда ҳукуматлар иш кўрсатишлари лозим, ўша вақтда тинчлик та'минланади. Биз Женева кенгашига катта умид боғламоқдамиз. Лекин ҳукумат бошлиқлари халқларнинг иродасига таяниб иш кўрмасалар, бу бошлиқлар ўртасидаги музокаралар нима бўлар эди дейсиз? Шу сабабдан Хельсинкидаги Ассамблеянинг вазифаларидан бири — халқларнинг тинчликка бўлган иродасини бутун дун'ёга намойиш қилиб кўрсатишдан иборат бўлди. Тинчлик учун кураш тинчлик иши ғалаба қилгунча, Германияни қайтадан бирлаштириш иши ғалаба қилгунча давом этади.

Жаҳон Тинчлик Кенгашининг мажлиси

ХЕЛЬСИНКИ, 1 июль, (ТАСС). Го Мо-жо раислигида Жаҳон Тинчлик Кенгашининг мажлиси бўлди. Профессор Фредерик Жолио-Кюри (Франция) яна Жаҳон Тинчлик Кенгашининг раиси қилиб сайланди. Эммануэль д'Астье де ла Вижери (Франция), профессор Д. Бернал (Буюк Британия), Ласаро Карденас (Мексика), Эжени Коттон хоним (Франция), Илья Эренбург (СССР), профессор Леопольд Инфельд (Польша), Сайфуддин Китчлу (Ҳиндистон), Го Мо-жо (Хитой), Артур Лундквист (Швеция) ва Пьетро Ненни (Италия) раис ўринбосарлари қилиб сайландилар.

Жаҳон Тинчлик Кенгаши Бюроси составига 51 киши ўтди. Булар орасида Л. Казанова (Франция), Ромеш Чандра (Ҳиндистон), Винсент Данкен Жонс (Буюк Британия), Ж. Эндикотт (Канада), Моника Фелтон (Буюк Британия), П. Гуляев (СССР), Нозим Ҳикмат (Туркия), И. Громадка (Чехословакия), Д. Д. Косамби (Ҳиндистон), Ли И-ман (Хитой), Жоржи Амаду (Бразилия), Изабелла Блюм (Бельгия), Жильбер де Шамбрэн (Франция), Пьер Кот (Франция), А. Фадеев (СССР), Я. Ивашкевич (Польша), А. Корнейчук (СССР), Жан Лаффит (Франция), Риккардо Ломбарди (Италия), Мао Дунь (Хитой), Айвор Монтегю (Буюк Британия), Ян Мукаржовский (Чехословакия), А. Сурков (СССР), Н. Тихонов (СССР) ва бошқалар бор.

Жан Лаффит Жаҳон Тинчлик Кенгашининг бош секретари қилиб, Изабелла Блюм, Жильбер де Шамбрэн, Винсент Данкен Жонс, Нино Фольярези, Пантелеймон Гуляев, Ли И-ман, Риккардо Ломбарди, Айвор Монтегю, Концзи Сайонзи секретариат а'золари қилиб сайландилар.

Канада элчихонасида қабул маросими

Миллий байрам — Конфедерация куни муносабати блан Канаданинг СССРдаги Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Ж. Б. К. Уоткинс 1 июльда қабул маросими ўтказди.

Қабул маросимида совет томонидан Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Совет Иттифоқи Маршали В. Д. Соколовский, СССР Олий Совети Президиумининг секретари Н. М. Пегов, ТАССнинг Мас'ул раҳбари Н. Г. Пальгунов, «Правда» газетасининг Бош редактори Д. Т. Шепилов, СССР Ташқи Ишлар Министрининг биринчи ўринбосарлари А. А. Громико ва В. В. Кузнецов, Ташқи Савдо Министрининг ўринбосари П. Н. Кумыкин, СССР Ташқи Ишлар Министрлиги 2-нчи Европа бўлимининг мудири Н. В. Славин, СССР Ташқи Ишлар Министрлиги Протокол бўлимининг мудири Ф. Ф. Молочков, СССР Ташқи Ишлар Министрлигининг ва Ташқи савдо министрлигининг мас'ул ходимлари, совет маданияти арбоблари, совет ва четэл журналистлари ҳозир бўлдилар.

Қабул маросимида СССРдаги бирқанча дипломатия ваколатхоналарининг бошлиқлари, Москвада бўлган Канада журналистлари группаси ҳам ҳозир бўлди. (ТАСС).

Кипрдаги аҳвол муносабати блан Англиянинг Греция ва Туркияга мурожаати

ЛОНДОН, 1 июль. (ТАСС). Рейтер агентлиги хабар беради: кеча бош министр Иден умум палатасида баёнот бериб, Англия ҳукумати Греция ва Туркия ҳукуматларига «шарқий ўрта денгизга, шу жумладан Кипрга доир сиёсий ва ҳарбий масалалар юзасидан» кенгаш ўтказиш учун Лондонга ўз вакилларини юборишларини таклиф этганлигини айтди.

Англия матбуотининг ёзишича, Англия ҳукуматининг бу чораси кутилмаган нарса эмас. Кипрдаги аҳвол аллақачондан буён Англиянинг ҳукмрон доираларини ташвишга солиб келмоқда. Ма'лумки, Кипр оролидаги бутун аҳолининг 80 процентини ташкил этган грек аҳолиси Кипрни Грецияга қайтадан қўшишни талаб этмоқда. Кипрни ўзининг Ўрта денгиздаги энг муҳим ҳарбий базаси деб ҳисоблаётган Англия ҳукумати эса Кипрга мустақиллик беришни истамайди. Кейинги вақтда Кипрда Англияга қарши ҳуружлар кучайди. Мустамлака ма'мурлари кетма-кет суд ўтказиб, оролдаги грек аҳолисининг миллий-озодлик ҳаракатини бостиришга урунмоқдалар.

Англиянинг парламент доиралари мўлжалланаётган музокараларда Кипр вакилларининг иштироки ҳақидаги масала блан қизиқмоқдалар. Либераллар раҳбари К. Дэвис савол бериб, Англия Кипр аҳолиси блан консультация қиладими, деб сўради. Лейборист депутатлардан бири бу оролнинг тақдири ҳақида бўладиган музокараларда Кипр аҳолисининг вакиллари бошданоқ қатнаштирилиши лозим, деди.

Иден ўз жавобида бу масаланинг халқаро аспектинигина уқтириб ўтди.

Англия марказий информация бюросининг шарҳларидан ма'лум бўлишича, Англия шарқий Ўрта денгизни Шимолий Атлантик иттифоқи доирасида биргаликда мудофаа қилишга асосий э'тиборни беришга, шу блан Кипрнинг тақдири ҳақидаги масалани чинакам ҳал этишдан бош тортишга интилмоқда. Греция ва Туркия Шимолий Атлантик иттифоқининг а'золаридир.

Америка металлургларининг умумий забастовкаси

НЬЮ-ЙОРК, 1 июль, (ТАСС). Юнайтед Пресс агентлиги хабар беради. 1 июльга ўтар кечаси АҚШда мамлакат тарихида энг катта забастовкалардан бири бўлган забастовка бошланди. Бу забастовкада пўлат эритиш саноати ишчилари касаба союз а'зоси бўлган металлург ишчилардан 600 мингга яқин киши қатнашмоқда. Забастовка корхона эгалари иш ҳақини ошириш тўғрисида касаба союзининг қарорини қондиришдан бош тортганларидан кейин э'лон қилинди. Агентликнинг билдиришича, агар конфликт яқин фурсатда ҳал этилмаса ва забастовка давом этаберса у вақтда забастовка мамлакатдаги саноатнинг бошқа тармоқларида ва биринчи навбатда автомобиль саноатида ҳам ишни издан чиқариб қўйиши мумкин, чунки автомобиль саноати АҚШдаги пўлат эритиш саноати ишлаб чиқараётган бутун маҳсулотнинг тўртдан бир қисмига яқинини истe'мол қилади.

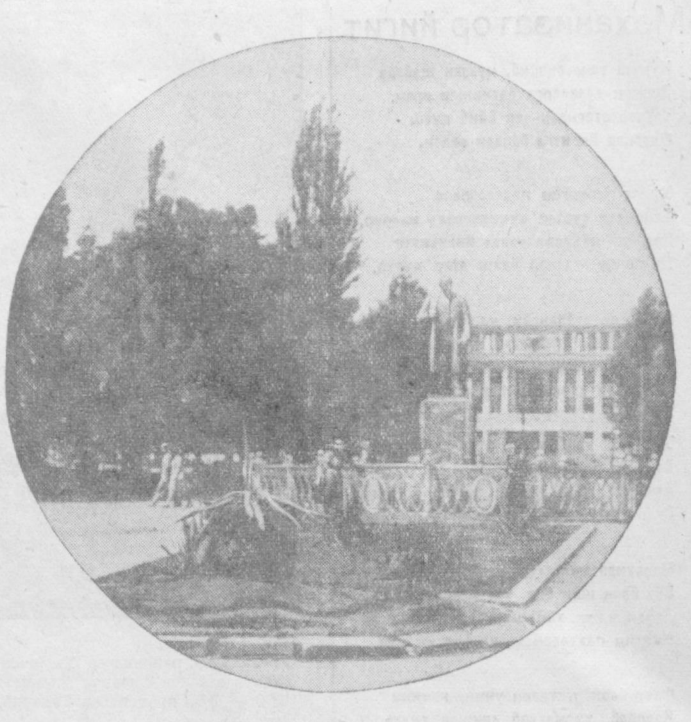

Суратда: Тўқимачилик Маданият саройи биноси олдидаги майдонча.

Н. Меламед фотоси.

НОДИР КИТОБЛАР

А. Навоий номидаги Тошкент Давлат халқ кутубхонасининг ташкил қилинганига саксон йилдан ошди. Бу кутубхона республикамизнинг фахри бўлибгина қолмай, балки у мамлакатимизнинг энг йирик маданий хазиналаридан бири ҳисобланади. У жаҳонда энг бой шарқ қўл'ёзмаларининг хазинаси ҳамдир. Бу ерда Ленин «Искра»сининг 52 та сони ҳамда 1906 йилда яширин тарзда босилган «РСДРП биринчи ҳарбий ва жанговар конференциясининг қарорлари» эҳтиётлик блан сақланмоқда. Бу ерда М. Горькийнинг «Кераксиз кишининг ҳаёти» деган китоби бор. Китобнинг биринчи бетида «Михаил Михайлович Коцюбинскийга, ҳурмат ва эҳтиром блан М. Горький, Капри 1910 йил» деган ёзувларни ўқийсиз. Шунингдек бу ерда Украинанинг XVIII асргача бўлган энг қадимги тарихига оид қадимги Украина йилномасининг биринчи босилган нусхаси ҳам бор. Бу йилнома асосан Богдан Хмельницкий замонасига доир бўлиб, у 1710 йилда Григорий Грабянки томонидан тўпланган.

Кутубхонада сақланаётган ҳужжатлар орасида Ўрта Осиёни текширган олимларга доир китоб ва материаллар айниқса э'тиборни жалб этади. Мана, бизнинг олдимизда Н. М. Пржевальскийнинг 1888 йилда нашр этилган «Кляхтадан Сариқ денгиз манба'ларига» деган китоби турибди. Китобнинг титулида: «Николай Федорович Петровскийга ҳурмат блан автордан» деб ёзилган сўзларни ўқийсиз. Петровский отоқли рус археологи бўлиб, у Қашқарда рус консули бўлиб ҳам ишлаган эди. Бу китобни Пржевальский унинг олдига келганда тақдим қилган деб ўйлаш мумкин.

Кутубхонада бутун Арол денгизини текширган машҳур рус денгизчиси, Т. Г. Шевченконинг дўсти А. И. Бутаковнинг ҳозиргача нашр этилмаган кундалиги узоқ йиллар давомида (ўтган асрнинг ўрталаридан то 1953 йилгача) сақланиб келинди. Бу саёҳатчининг кундалигида бирнеча суратлар ҳам бор. Булар орасида икки саёҳатчининг 1848—1849 йилларда биргаликда қилган экспедицион сузишлари вақтида Бутаков кораблининг бортида Т. Шевченко томонидан ишланган «Кос-Арол» деб аталучи сурат ҳам бор.

Мана, ўша нодир китоблардан яна биттаси бўлмиш Г. Вебернинг «Умумий тарих» китоби. Бунда Н. Чернишевский томонидан ёзилган: «Семен Моисеевич Поповга чуқур ҳурмат блан Н. Чернишевскийдан» дейилган автограф бор. Ма'лумки, Чернишевский Андреев тахаллуси блан «Умумий тарих»ни немис тилидан таржима қилган эди.

Кутубхонада мана шундай нодир китоб ва ҳужжатлар олти минг томни ташкил қилади. Буларнинг ҳаммаси фақат илмий ходимларнингина эмас, балки кенг китобхонлар оммасининг ҳам зўр э'тиборини жалб этади.

О. МАҲМУДОВ.

Театр сан'атининг янги мутахассислари

Яқинда Тошкент давлат консерваториясида ёш музикачилар, ашулачилар, дирижёрлар, композиторлар ва музикашуносларни навбатдаги чиқариш маросими бўлди. 49 киши консерваторияни муваффақият блан туталлаганлик ҳақида дипломлар олди.

Островский номидаги Тошкент театр-бадиий институти анчагина мутахассислар тайёрлаб чиқарди. Бу институтда Ўзбекистон ёшларигина эмас, балки Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон ёшлари ҳам ўқимоқда. Бу ерда турли миллатдан бўлган 70 йигит ва қиз ўқишни тамомлади. Ёш артистлар, режисёрлар ва театршунослар ўз республикаларидаги театрларга ишлаш учун юборилди.

Республикадаги ўрта бадиий-ўқув юртларини 150 га яқин киши тамомлаб чиқди. Уларнинг ҳаммаси музикачи, хор группаларининг ва созандалар коллективларининг раҳбари деган ном олдилар.

Рустам

(ҳикоя)

(Бу ҳикоя 1951 йил Болгарияда нашр этилган Ф. Эрдинчнинг «Капиталистик Туркия болалари» номли китобида босилиб чиққан. Ҳикоянинг автори прогрессив турк ёзувчиси бўлгани учун ҳозирги Туркияда қаттиқ та'қиб остига олинган. Шунинг учун авторнинг номи кўрсатилмади).

Мен бозорга кетаётган эдим. Олдимдан етти-саккиз ёшлар чамасидаги ялангоёқ жулдурвақи бир бола чиқиб қолди. Унинг елкасида каттакон — ўзидан ҳам катта сават бор эди. Бола менга, юкингизни мен кўтарай, деб ялинабошлади. Мен кўп нарса харид қилмоқчи эмас эдим, шунинг учун унга «йўқ» деб жавоб бердим. Ҳақиқатда эса, нарсаларимни шу ёш болага кўтартириб бориш менга уят эди. Броқ у, мени кўндириш учун, ялинишда давом этарди:

— Мен кўп ҳақ олмайман — беш қуруш берсангиз бўлади. Бугун мени ҳечким ёлламаганн йўқ. Ҳаммаси: сен ҳали ёшсан дейишади.

Болага раҳмим келди. Киссамдан беш қуруш чиқариб, унга узатдим.

Бола бурнини бир тортди-да, ҳайрон бўлиб менга тикилди.

— Нарсаларингизни олиб борганимдан кейин берарсиз .

— Олақол, сенга шундай бераяпман!

Бола менинг кўзларимга тикилиб қарар экан, эндигина пат чиқарган жўжадек хурпайиб:

— Мен гадой эмасман! — деб жавоб берди, у, кутилмаганда.—Нарсаларингизни олиб бориб берганим йўқ-ку. Пулингизни олиб нима қиламан? — деди.

Бу бола мени шу қадар хижолатга солиб қўйган эдики, мен нима қилишимни билмай қолдим.

— Мен узоқда тураман. Оладиган нарсаларим ҳам унча кўп эмас. Ўзим кўтараоламан, — деяолдим, холос.

— Узоқ бўлса ҳам майли. Сотиб олган нарсаларингизни олиб бориб бераман.

Энди қайтаришнинг иложи қолмади.

— Хўп. — дедим мен. — Юр бўлмаса!

Мен у блан гаплашмоқчи бўлдим. Бозорда кўп юрмадик. Олган майда-чуйдаларни саватга солиб, уйга йўл олдик. Сотиб олган нарсаларим ҳатто ярим сават ҳам бўлмади. Бола унча оғир бўлмаган юкни бошига қўйиб, атрофдаги катта-катта бадавлат уйларга, баланд дарахтларга, узоқ-узоқлардан кўриниб турган қорли тоғларга қараб-қараб, менинг ўнг томонимдан борар эди.

— Отинг нима? — деб сўрадим ундан.

— Отим Рустам. Қизилжаҳон яқинидаги қишлоқданман. Ёшим тўққизда. Онам ўтган йили ўлиб қолди. Қишлоқда биттагина амаким бор. Броқ у менга ёрдам бермайди. Энди бўлса, мана, Анқарага келдим, — деди у зарда блан тин олмасдан.

— Шошма, шошма, — дедим мен унинг сўзини бўлиб, — мен сендан буларни сўраганим йўқ-ку.

— Биламан, — деб жавоб берди у.— Барибир бирин-кетин сўраб оласиз. Шунинг учун ҳаммасини бирйўла айтиб қутилганим яхши.

У блан гаплашиш жуда қийин эди. Унинг ҳарбир сўзидан болаларга хос бўлмаган тажрибакорлик сезилиб турарди. У менинг жимиб қолганимни билиб, сўзида давом этди:

— Ҳаммаси сўрашади, ҳаммасига айтиб берасан, броқ ҳечкайсисидан фойда йўқ. Ҳа, майли, ҳечқиси йўқ, яна бироз сабр қиламан! Беш-олти йил ўтсин-чи.

— Хўш, ундан кейин нима қилмоқчисан?

У менинг юзларимга диққат блан тикилди ва:

— Тағин сиз полициячи бўлманг? — деб сўради.

— Йўқ, мен полициячи эмасман. Айт, беш-олти йилдан кейин нима қилмоқчисан?

— Қамоқхонага ўт қўяман!

— Нега?

— Отам у ерда қамалиб ётипти, мен уни қутқариб оламан!

Мен ўзимни кулиб юборишдан зўрға сақлаб қолдим. Биз бирмунча вақт жим бордик. Кейин мен:

— Уни нима учун қамаб қўйишди? — деб сўрадим.

— Жандармлар блан уришиб қолди. Биттасини бўлса, қишлоқнинг нақ ўртасида ишини тамомлади... Ахир отам жуда мерган эди-да. Отган ўқи бориб жандармнинг қоқ пешанасига тегди. Бунинг учун отамга ўн саккиз йил беришди. Қамалганига ҳали икки йил ҳам бўлгани йўқ.

— Хўш, жандармлар блан у нега уришди?

— Солиқ тўғрисида уришиб қолди. Отамнинг пули йўқ эди. Улар бизнинг уйимизга босиб келиб, кўрпа-ёстиқларимизни, қозонимиз ҳамда ёпқумизни олиб кетмоқчи бўлишди. Отам уларнинг қўлидан тўппанчасини юлиб олди — улар қо-

чиб қолишди. Отам: — мана сенларга кўрпа! — деб биринчи ўқни узди. — Мана сенларга қозон! — деб иккинчи ўқни узди. — Мана сенларга ёпқу! — деб учинчи ўқни узди. Жандармлардан бири: «Вой, ўлдим!» — деб қаттиқ қичқирди-да, кўчанинг ўртасига думалаб тушди.

Биз уйга яқин қолган эдик. Рустам менга яна нимани айтиб берар экан деб унинг гапиришини кутар ва ундан ҳеч кўз узмас эдим. У менинг ўзига диққат блан разм ташлаб келаётганимни пайқаб қолди.

— Нега бунча тикиласиз, амаки. Биз камбағал кишилармиз. Юз-қўлимиз ифлос.

Биз муюлишдан ўтдик. Бирдан болани сават-савати блан қучоқлаб олгим келди. Броқ жур'ат қилаолмадим. Мен фақат унинг энтагидан ушладим-да, кўзларига тикилдим.

— Рустам, — дедим мен, — сенинг юзларинг ҳеч ҳам ифлос эмас, ўғлим. Анқарада, умуман Туркияда сенга ўхшаганлар сон минг. Ҳаммангизнинг ҳам пешанангиз покиза ва ёрқин, юзларингиз оқ. Кел, мен сени бир ўпай.

Рустам мийиғида кулиб қўйди:

— Қўйсангизчи афандим! Мен безгакман, тағин юқиб қолиб ўтирмасин!

— Безгак юқумли касал эмас.

— Йўқ, юқумли. Менга у онамдан юққан. Иситмам тутса жуда жонсарак бўлиб қоламан. Титроқ бошланди дегунча, тишларим худди лайлак тумшуғидек шақиллайбошлайди... — Рустам гўё, шунга ҳам ташвишми дегандек қилиб, бир жилмайиб қўйди.

— Рустам, сен отангни йўқлаб бориб турасанми? — деб сўрадим.

— Ҳар ҳафтада бир марта йўқлаб бораман. Отамга сигарета олиб бориб бераман. Неча қуруш топсам, ҳаммасига сигарета сотиб оламан. Олдинги ҳафта ишим юришгани учун икки пачка сигарета сотиб олган эдим.

Уйга кирганимиздан кейин, хотиним столга дастурхон ёзди. Эр-хотин Рустамдан саватни олиб дастурхонга бўшатдик. Мен унга ўн қуруш пул узатдим.

— Яқин жой, бунинг устига нарсаларингиз ҳам жуда оз, — деди у менга, беш қуруш майда қайтараётиб.

Мен, тағин у: «Мен гадой эмасман» — деб қолмасмикин деб ҳадиксираб, унинг қўлидан майдани олдим. У худди шу онда ёқ кетишга ҳозирланди. Мен унинг бўйнидан қучоқлаб:

— Кел, Рустам, бирга овқатланамиз! — деб илтимос қилдим.

— Йўқ, мумкин эмас, — деб жавоб берди у, — бугун бозор. Яна икки-уч марта қатнашим керак.

Хотиним ҳам гапга аралашди. Унинг болага раҳми келган эди.

— Мен бунақа устига оқ дастурхон ёзилган столда ўтириб овқатланишга ўрганмаганман. Бунинг устига, вилкада овқат ейишни ҳам билмайман, — деди Рустам унинг сўзини бўлиб.

— Сен жуда яхши бола экансан, — дедим у блан хайрлашар эканман. — Броқ сенинг ҳалиги ўйлаб қўйганинг менга ёқмади.

— Нима?

— Ахир сен қамоқхонага ўт қўймоқчисан, шундайми?

Рустам яна кулимсираб қўйди:

— Эҳ, амаки-эй, сиз ҳали шунга ишониб юрибсизми? Мен буни фақат отамга далда бериш учун ўйлаб топдим. Бу ҳақда отамга айтган вақтимда, отам темир панжара ичида туриб йиғлади ҳам, кулди ҳам!...

Кўзларимга ёш келди. Мен унга буфетдан икки пачка сигарета олиб бердим.

— Ма, мана бу сигаретани отангга олиб бориб бер. Йўқлаб борганингда мендан салом айт.

Рустам сигаретани олиб ялангоч қўйнига солди ва очиқ кўнгиллик блан:

— Амаки, сиз ўзингиз ким бўласиз? — деб сўради.

— Кимлигимни сўраб нима қиласан?

— Ахир мен сиздан салом айтишим керак-ку?

— Бир киши салом айтиб юборди, деб қўяқол. Кимлигини айтишинг шарт эмас. Отангга шуни ҳам айтиб қўй: кўп эзилмасин. Яхши кунлар ҳам келиб қолади. Шунда бу қамоқхоналар ўзидан-ўзи бузилиб кетади!

Рустам ёш бўлса ҳам зеҳни ўткир бўлганлиги учун менинг бу гапларимга ишонган бўлиши даргумон эди. Аммо мен, у менинг бу гапларимни эсидан чиқармаслигига ва саломимни отасига айтишига ишонч ҳосил қилган эдим.

У кўчага чиқар экан, менга:

— Амаки, сиз жуда яхши одам экансиз! — деди.

Рустам менинг қўлларимни ўпмоқчи бўлди. Лекин мен унинг пешанасидан ўпиб олдим. У оч қолган вақтларида бизникига келиб туришга ва'да берди.

Русчадан **С. ХУДОЙБЕРГАНОВ** таржимаси.

Редактор ўринбосари
М. ҚОРИЕВ.

ТЕАТР ВА КИНОЛАРДА:

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 2 ва 3/VII да ёзги бинода — **Қароқчилар**, 3/VII да кундуз қишки бинода — **Гамлет**. 5/VII да **Шамсиқамар**.

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 3/VII да кундуз **Ўзбекистон хореография билим юртини тамомлаб чиқучиларнинг ҳисобот концерти**, кечқурун **Уйқудаги гўзал**.

«ЎЗБЕКИСТОН» (эрталаб соат 10, кундуз 2, кеч 6 ва 10 да), «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кеч соат 5 ва 7 да), қишки «ИСКРА» (кеч соат 9 гача) — **Макловия**.

Қишки НАВОИЙ номли — кундуз соат 12 гача **Тайгадаги йўл**, кундуз соат 12 дан **Чўчқа боқучи қиз ва чўпон**.

«РОДИНА» — эрталаб соат 10 да **Пекинда совет виставкаси**.

Қишки «ИСКРА» — кеч соат 9 дан **Назар Стодоля**.

«ЁШ ГВАРДИЯ» — эрталаб соат 10 да **Андриеш**, кеч соат 10 да **Донбасс шахтёрлари**.

«ЎЗБЕКИСТОН» — кундуз соат 12,2 ва кеч 8 да **Бағдод ўғриси**.

Ёзги НАВОИЙ номли, ёзги «ИСКРА» — **Макловия**.

«УДАРНИК» — кеч соат 9 да **Макловия**, кеч соат 11 да **Бағдод ўғриси**.

ИЛМИЙ-ОММАБОП ФИЛЬМЛАР КИНОТЕАТРИ — кундуз **Мардлар майдони**, кечқурун **Вьетнам**.

РЕДАКЦИЯ ВА НАШРИЕТ АДРЕСИ: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси № 34 **РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ:** коммутатор — 36334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 136. Пропаганда бўлими — 136. Совет қурилиши бўлими — 135. Маданият бўлими — 132. Адабиёт ва сан'ат бўлими — 39040, Қишлоқ хўжалик бўлими — 135, Саноат ва транспорт бўлими — 132, Хатлар бўлими — 132, Секретариат — 34048, Э'лонлар бўлими — 38142

Р. 01641. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр № А — 1469.